

Forsvarsdepartementet
DKU Ørland Bodø

Utgave: 1
Dato: 2010-03-15

DOKUMENTINFORMASJON

Oppdragsgiver: Forsvarsdepartementet
Rapportnavn: DKU Ørland Bodø
Utgave/dato: 1 / 2010-03-15
Arkivreferanse: 523362005

Oppdrag: 523362 – KU Distriktpolitiske og sosiokulturelle ifm lokalisering nye kampfly
Oppdragsbeskrivelse: En utredning angående distriktpolitiske konsekvenser ved evt nedleggelse av Bodø og Ørland hovedflystasjoner, samt sosiokulturell påvirkning av samisk bosetning ved evt lokalisering til Evenes.

Oppdragsleder: Haugberg Sven
Fag: Analyse
Tema: Regional utvikling
Leveranse: Rapport / utredning

Skrevet av: Sven Haugberg
Kvalitetskontroll:

Asplan Viak AS www.asplanviak.no

FORORD

Forsvarsdepartementet (FD) gjennomfører for tiden en utredning og vurdering av alternativer knyttet til lokalisering av nye kampfly. I den forbindelse ønsker FD å gjennomføre en utredning angående distriktpolitiske konsekvenser ved eventuell nedleggelse av Bodø og Ørland hovedflystasjoner, samt sosiokulturell påvirkning av samisk bosetning ved eventuell lokalisering til Evenes. Foreliggende utredning omfatter de distriktpolitiske konsekvenser, mens påvirkning på samisk bosetting er behandlet i egen rapport.

Asplan Viak har vært engasjert til å gjennomføre utredningen på tilsvarende måte som er gjort ved flere anledninger tidligere. I Asplan Viak har siviløkonom Sven Haugberg vært ansvarlig for å gjennomføre utredningen.

Stavanger, 26.02.2010/15.03.2010

Sven Haugberg
Oppdragsleder

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	Innledning.....	5
2	Metode.....	6
2.1	Regionene.....	7
2.2	Prognosealternativ	10
3	Befolkning	11
3.1	Ørland.....	11
3.2	Bodø	12
3.3	Oppsummering om folketallsutvikling	14
4	Flytting	15
4.1	Ørland	15
4.2	Bodø	19
5	Sysselsetting	23
5.1	Ørland	23
5.2	Bodø	28
5.3	Oppsummering sysselsetting.....	31
6	Tilgjengelige data for beregninger	32
7	Virkninger.....	33
7.1	Direkte virkninger	33
8	De enkelte regioner.....	34
8.1	Virkninger Ørland og regionen.....	34
8.2	Virkninger Bodø og regionen.....	39
9	Konklusjoner	45

1 INNLEDNING

Forsvarsdepartementet (FD) gjennomfører for tiden en utredning og vurdering av alternativer knyttet til lokalisering av nye kampfly. I den forbindelse ønsker FD at det gjennomføres en utredning angående distriktpolitiske konsekvenser ved eventuell nedleggelse av Bodø og Ørland hovedflystasjoner, samt sosiokulturell påvirkning av samisk bosetning ved eventuell lokalisering til Evenes. Foreliggende utredning omfatter de distriktpolitiske konsekvenser, mens påvirkning på samisk bosetting er behandlet i egen rapport.

De distriktpolitiske konsekvenser ved eventuell nedleggelse av Bodø og Ørland hovedflystasjoner skal belyse følgende hovedproblemstillinger:

1. Hvor mye vil sysselsettingen bli redusert med i primærkommunen og hvor mye i regionen, sammenlignet med en mulig utvikling uten nedlegging?
2. Hvor mye vil folketallet synke i primærkommunen og i regionen sammenlignet med en mulig utvikling uten nedlegging?

Ved beregningene er det tatt hensyn til stillinger i Forsvaret inkl Forsvarsbygg, antall menige soldater som vanligvis har vært stasjonert der og til virksomhetenes kjøp av varer og tjenester lokalt.

FD har framskaffet de sentrale dataene knyttet til nedleggelsene.

Arbeidet har foregått i tett dialog med Forsvarsdepartementet, men de vurderinger som er gjort står fullt og helt for konsulentens regning.

2 METODE

Asplan Viak har med data som FD har gitt om virksomheten på Ørland og i Bodø samt med inngående data fra tidligere utredninger knyttet til større omorganiseringer i forsvaret og med referansedata fra Statistisk Sentralbyrå gjennomført en analyse av de samfunnsmessige konsekvenser som foreslåtte organisasjonsendringer vil få for vertskommuner og regionene. Så vel direkte virkninger som indirekte virkninger av de foreslåtte organisasjonsendringer er utredet. Resultatet presenteres på kommune- og på regionnivå.

Vi har nyttet det regionaløkonomiske modellsystemet Panda som modellverktøy. Panda er en regional kryssløpsmodell og systemet eies og drives av Pandagruppen som representerer alle fylkeskommunene i Norge. Systemet brukes av fylkeskommunene, Kommunal- og regionaldepartementet, konsulentselskaper og forskningsinstitutter. Datagrunnlaget i Panda er statistikk, hovedsakelig fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Det betyr at systemet bruker offisielle norske data, som kan analyseres historisk og brukes til komparative analyser av regioner.

Systemets to simuleringsmodeller, en befolkningsmodell og en næringsmodell, er bygget opp med utgangspunkt i anerkjente regionaldemografiske og -økonomiske metoder. De kan nyttes til å simulere utviklingen framover (framskrivinger) og til å simulere effekter av spesielle tiltak (konsekvensanalyser). Modellene kan brukes uavhengige av hverandre, eller de kan samkjøres slik at man simultant analyserer både befolknings- og næringsutvikling. Til foreliggende analyser er de to moduler kjørt sammen.

Ved tidligere tilsvarende utredninger er det først kjørt beregninger ved hjelp av Panda-modellen på et utvalg av stedene. Hensikten var å beregne ringvirkningene (de indirekte virkningene) og konsekvensene for folketallsutviklingen som en "norm". Deretter ble resultatene fra disse modellkjøringene nyttet som grunnlag ved de andre kommunene. Ved overføringene ble det tatt hensyn til pendlingsgrad i den enkelte garnison, til kommune- og regionstørrelse, og til kommunens og regionens utvikling i sysselsetting og folketall de senere årene. Siden det denne gang er kun to steder som er utredet, er Panda-modellen nyttet på begge stedene. Det fører til at lokale forhold blir bedre ivaretatt.

Informasjon om den enkelte kommune og region hentes fra Panda-modellens statistikkdatabase som bygger på SSB's databank.

Endringen/virkningen i analysen fremkommer som differansen mellom en mulig utvikling i kommunen og i regionen gitt fortsatt drift ved virksomheten i samme omfang som tidligere og den utviklingen en vil få uten virksomheten og uten at bortfallet kompenseres gjennom spesielle tiltak. For hver region er det gjennomført kun en beregning. For hver region er beregningene gjort med kun ett referansealternativ (=nullalternativ).

Ved slike beregninger legges følgende generelle forutsetninger til grunn:

1. Utredningene skal belyse virkninger for sysselsetting og befolkningsutvikling i den kommunen der garnisonen er lokalisert og i den bo- og arbeidsmarkedsregionen som kommunen tilhører (SSB's regionsdefinisjon) med visse mindre justeringer.

2. Det blir laget en enkel framskrivning av nåværende trend i berørt kommune og region. Denne utviklingsbanen utgjør referansebanen eller 0-alternativet. Det er denne tenkte utviklingen som endringen måles i forhold til.
3. Alle reduksjoner og dermed virkninger skjer fra et fast år som tenkt tidspunkt for gjennomføring av organisasjonsendringen.
4. Dersom det er flere virksomheter i samme kommune som er berørt, vises dette som hovedregel som ett samlet alternativ for kommunen og regionen. Dersom det er flere berørte kommuner i samme region som følge av at nabogarnisoner foreslås nedlagt, behandles de hver for seg og eventuelt samlet.
5. Det opereres som hovedregel ikke med alternative nivå for endringer på den enkelte garnison/base/stasjon. Endringene skjer brått over ett år uten at en har foretatt differensiering i nedtrappingens innhold eller til avtrappingen av kjøp av varer og tjenester.
6. Konsekvensene av organisasjonsendringene beregnes som samlet (direkte og indirekte) bortfall av arbeidsplasser (årsverk) uten at de er fordelt på næringer. Videre antydes hvilke følger endringen kan få for folketallsutviklingen i kommunen og i regionen. Dersom vertskommunen utgjør hele eller en dominerende del av regionen, vises resultatene kun for kommunen.
7. Det blir ikke tatt hensyn til mulige motkonjunkturtiltak eller til mulige nye bedrifts- eller arbeidsplassetableringer som kan komme i fremtiden (Avbøtende tiltak).
8. Selv om antall arbeidsplasser som legges ned i en kommune kan være få, kan de være av stor kompetansemessig betydning for det enkelte kommune. En slik kvalitativ vurdering er ikke foretatt. Vi har heller ikke vurdert de enkelte kommunenes boattraktivitet og mulighetene for rekruttering av nøkkelpersonell. Vi har kun foretatt en kvantitativ beregning.

Dersom nedleggningen skjer med øyeblikkelig virkning og den initielle reduksjonen kommer umiddelbart, vil nedgangen i antall sysselsatte normalt avta noe etter en tid. De oppsagte vil finne seg jobb og det skapes arbeidsplasser som erstatning for de tapte arbeidsplasser. Men befolkningsreduksjonen vil kunne fortsette ennå noen år. Noen av de oppsagte starter med å pendle, men velger etter en tid å flytte. Vi presenterer resultatene som gjennomsnitt for de påfølgende fire år etter nedleggelsene.

2.1 Regionene

Ved vurdering av de ulike lokaliseringene må det tas hensyn til både vertskommunens størrelse og til regionens størrelse. Vi vil derfor først vise hvordan regionene er blitt definert.

Det er lagt til grunn avstand mellom kommunesentrene i kilometer langs veg, pendling til vertskommunen og pendling fra vertskommunen fordelt på omegnskommunene. Det bør være et visst omfang av pendling for at en omegnskommune skal kunne tas med i en region. Pendling i denne sammenheng defineres som at en persons bostedskommune er forskjellig fra arbeidsstedskommune. Pendling kan både utgjøre dagpendling og ukependling. I tillegg vil alltid personer som bor midlertidig i arbeidskommunen framstå som pendlere. For eksempel vil studenter som har flyttet hjemmefra og som tar seg deltidsjobb på studiestedet framstå som pendlere fordi de vanligvis ikke melder flytting til folkeregisteret.

Videre er det lagt til grunn omegnskommunenes folketall per 01.01.2009.

I denne rapporten omtales regionene med utgangspunkt i basenes navn som Ørlandregionen og Bodøregionen.

2.1.1 Ørland

Ørland kommune ligger ytterst på Fosenhalvøya i Sør-Trøndelag.

Tabell 1 Grunnlag for vurdering av regioner for Ørland

Kommune	Avstand fra Ørland	Pendling til Ørland	Pendling fra Ørland	Befolkning
1621 Ørland	(1)	(1874)	(1874)	5033
1627 Bjugn	12	386	204	4540
1601 Trondheim	131	48	192	168257
1630 Åfjord	58	20	12	3237
1624 Rissa	67	20	32	6389
1622 Agdenes	52	9	8	1732
1663 Malvik	162	5	4	12457
1721 Verdal	181	4	1	14157
1638 Orkdal	81	3	10	11160
1632 Roan	112	3	3	1010
1653 Melhus	119	3	2	14655
1702 Steinkjer	183	3	2	20868

Ørland og Bjugn utgjør et felles bo- og arbeidsmarked ifølge SSB's definisjon. Hvor mange av de øvrige kommunene som bør inngå i en regionsdefinisjon er ikke åpenbart, omfanget av pendling avtar sterkt med avstand fra Ørland. Det er et visst omfang på pendling mellom Ørland og Trondheim. Vi har valgt ikke å ta med Trondheim. Dermed endrer regionen karakter. Vi vil derfor drøfte en del variabler både inklusiv og eksklusiv Trondheim for Ørland som base. Ved tilpasning til ferje- og båttider vil pendling mellom Ørland og Trondheim være akseptabelt, men vi har ikke lagt til grunn at Trondheim inngår i regionen.

Dette gir følgende regionsdefinisjoner for Ørland:

Tabell 2 Regionsdefinisjoner for Ørland

Vertskommune	Fylke	Omland	Region	Folketall
1621 Ørland	Sør-Trøndelag	1622 Ørland	1621 Ørland	5033
		1628 Bjugn	1627 Bjugn	4540
			1630 Åfjord	3237
			1624 Rissa	6389

Ørland har om lag 5000 innbyggere, Ørland med omland ca 10000 og regionen har knapt 20000 innbyggere.

2.1.2 Bodø

Bodø er sete for fylkesadministrasjonen i Nordland og har også en del regionale og statlige funksjoner.

Bodø og Gildeskål kommuner utgjør bo- og arbeidsmarkedsregionen iflg SSB.

Tabell 3 Grunnlag for vurdering av regioner for Bodø

Kommune	Avstand	Pendling til Bodø	Pendling fra Bodø	Befolkning
1804 Bodø	(1)	(23384)	(23384)	46495
1841 Fauske	65	603	159	9477
1837 Meløy	125	150	54	6641
1840 Saltdal	82	149	43	4727
1838 Gildeskål	94	142	50	2053
1860 Vestvågøy	391	105	14	10706
1848 Steigen	220	99	9	2665
1839 Beiarn	113	82	32	1137
1865 Vågan	321	79	31	8976
1833 Rana	233	78	32	25281
1824 Vefsn	325	63	18	13342
1866 Hadsel	346	62	7	7950

Fra enkelte av kommunene er det ifølge statistikken innpendling til Bodø og noe utpendling fra Bodø til tross for stor avstand. Vi har skjønnsmessig avgrenset regionen til de kommunene som har størst gjensidig pendling og som har et visst befolkningsgrunnlag. Ved endringer i kommunikasjoner som bruer eller båtruter vil pendlingsmønsteret kunne forandres mye. Vi har valgt å holde på nåværende kommunikasjonsstruktur. Det kunne vært forsvart å ha flere kommuner med, men resultatene fra våre analyser ville neppe blitt endret av den grunn.

Dette gir følgende regionsdefinisjoner for Bodø.

Tabell 4 Regionsdefinisjoner for Bodø

Vertskommune	Fylke	Omland	Region	Folketall
1802 Bodø	Nordland	1803 Bodø	1804 Bodø	46495
		1837 Gildeskål	1838 Gildeskål	2053
			1837 Meløy	6641
			1840 Saltdal	4727
			1841 Fauske	9477

Bodø har nær 47000 innbyggere og er dominerende i bo- og arbeidsmarkedsregionen kommunen utgjør sammen med Gildeskål. I hele regionen – slik vi har definert den - er det knapt 70000 innbyggere hvorav altså ca 2/3 bor i Bodø.

2.1.3 Oppsummering regionene

Ørlandregionen er en liten region siden vi ser bort fra Trondheim, men ligger såpass nær Trondheim at den på mange måter må betraktes som en utkant til en storbyregion. Bodø er en mellomstor norsk bykommune og utgjør 2/3 av innbyggertallet i regionen sin.

2.2 Prognosealternativ

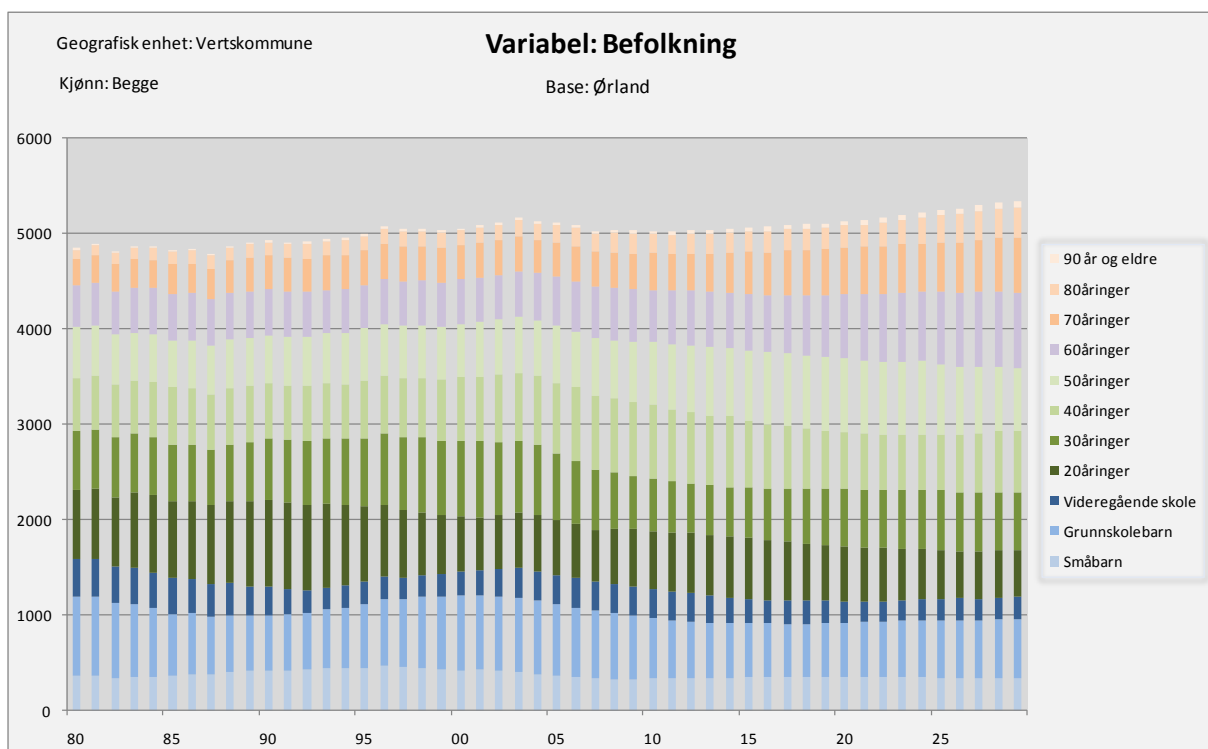
SSB publiserer nå årlig nye prognoser for befolkningsutviklingen på regions- og kommunenivå. SSB's framskrivninger tar utgangspunkt i prognose for hele landet og fordeler folketallet på regioner og kommuner etter ulike forutsetninger om flytting, innvandring og fødselsfrekvenser og levealder (dødelighet). Regionale eller lokale planer for endringer i sysselsetting, kommunikasjoner eller næringsliv gir ikke premisser for framskrivningene. Dette betyr i praksis at prognosene er relativt treffsikre for regioner, men mindre treffsikre for kommuner. Til vårt formål er denne usikkerheten ikke av betydning. I hovedsak vil prognosene til SSB gi et riktig bilde av retning og grad av befolkningsendring. Ved presentasjon av befolkningsutviklingen har vi lagt til grunn prognosen som SSB publiserte i mai 2009 alternativ MMMM. Andre alternativer kunne også vært forsvart å bruke, men til vårt formål har vi vurdert at mellomalternativene for fødselsfrekvens, dødelighet, flytting og inn-utvandring er mest hensiktsmessig.

3 BEFOLKNING

I dette kapitlet viser vi historisk befolkningsutvikling og SSB's prognoser. Vi har koplet sammen historisk fra 1980 fram til og med 31.12.2008 og prognosen fra 31.12.2009 til og med 31.12.2029. Vi bruker betegnelsene "vertskommune" for kommunen der flystasjonen er lokalisert og "region" for de kommunene som har et visst omfang av pendling og folketall, cf regionsdefinisjonen foran.

Militært personell som er midlertidig plassert på en bestemt stasjon, melder ikke alltid flytting. De vil derfor ofte ikke inngå i folketallet. Ved større organisasjonsendringer i Forsvaret der et stort antall stasjonert overflyttes til annet sted, vil dette ofte ikke dette avspeiles i tilsvarende flyttinger registrert i folkeregisteret.

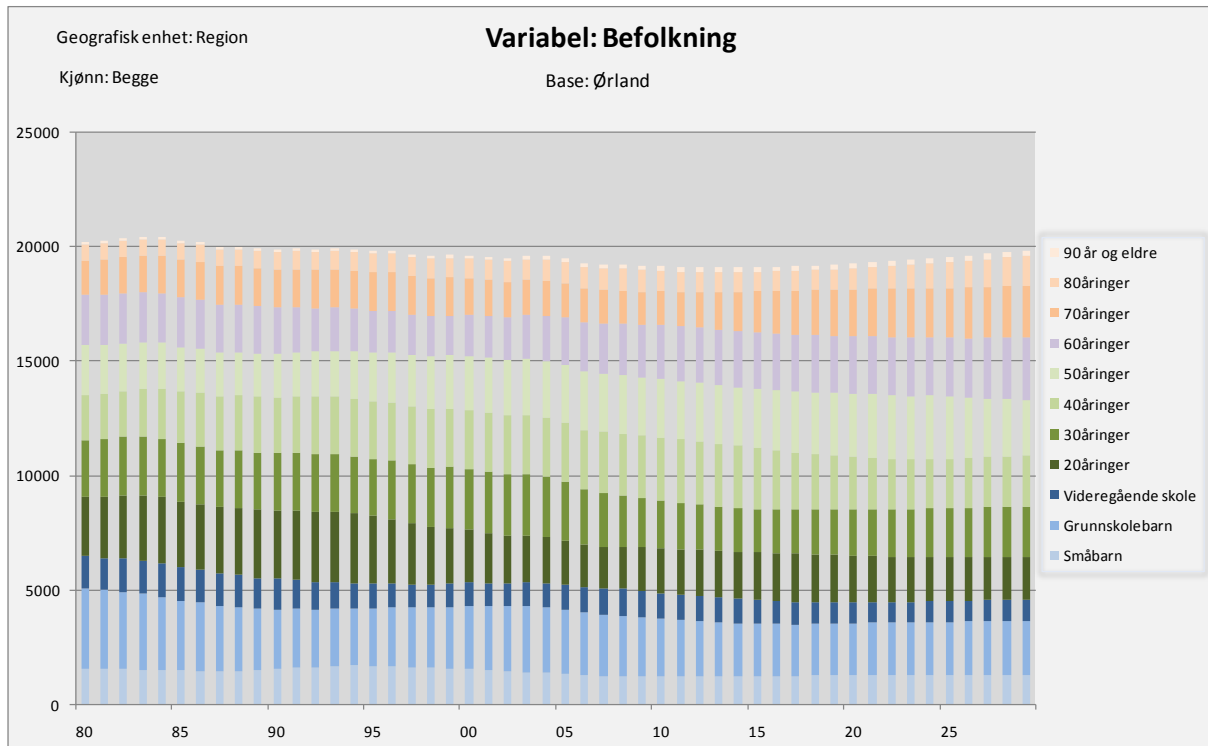
3.1 Ørland

Figur 1 Befolkningsutvikling 1980 til 2029 for Ørland kommune

Folketallet steg noe fram til årtusensskiftet, men har falt noe de senere årene. Det kan bli økt folketall mot slutten av prognoseperioden som følge av sterk vekst i antall eldre. Antall barn og antall yrkesaktive vil gå ned.

De to kommunene Ørland og Bjugn har om lag 9500 innbyggere i alt. Tendensene i Bjugn bekrefter tendensene fra Ørland, nedgang eller små endringer i antall barn, nedgang i antall yrkesaktive og sterkt vekst i antall eldre.

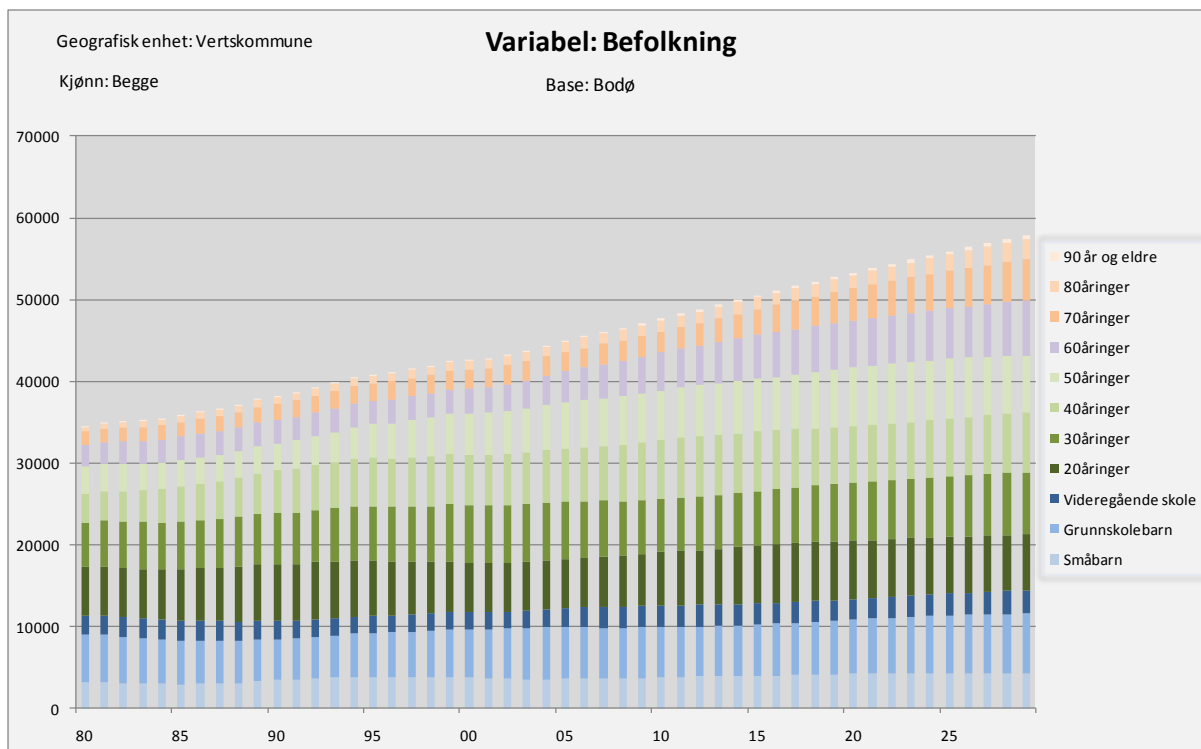

Figur 2 Befolkningsutvikling 1980 til 2029 for Ørlandregionen

Tar vi med Trondheim i regionsdefinisjonen, vil vi få en region med om lag 180000 innbyggere og med betydelig vekst i folketallet både historisk og fram til 2029 – særlig blant de yrkesaktive aldersgrupper. Pendlingsstatistikken viser at det ikke er urealistisk at noe av rekrutteringsgrunnlaget til Ørland kan hentes fra Trondheim eller at Trondheim er et realistisk pendlingsmål for store grupper i Ørland.

3.2 Bodø

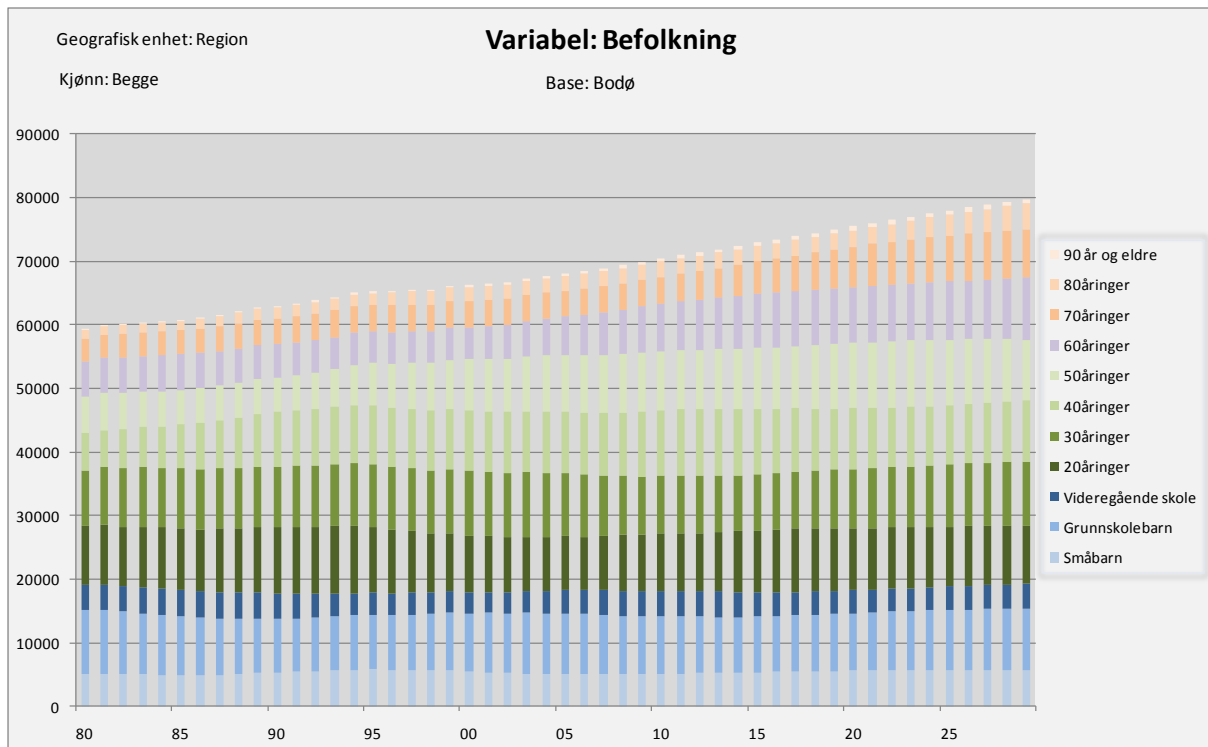
Bodø har hatt en befolkningsveks på opp mot 1,5% årlig noe som er over landsgjennomsnittet. I prognoseperioden antas en vekst på om lag 1% årlig.

Figur 3 Befolkningsutvikling 1980 til 2029 for Bodø kommune

Bodø kommune har ca 47000 innbyggere og har opplevd mange år med befolkningsvekst og SSB forventer at den vil fortsette. Veksten vil komme i alle aldersgrupper, men sterkest vil den bli i gruppene over 50 – 60 år.

Også når vi tar med Bodøs omland, vil veksten holde fram. Gildeskål er en liten kommune som veier lite når de to kommunene stilles sammen.

Figur 4 Befolkningsutvikling 1980 til 2029 for Bodøregionen

Ser vi på regionen med sine 70000 innbyggere, vil veksten være noe mindre blant de yngre, men større blant de eldre. Det er særlig i de øvrige kommunene utenfor Bodø som en vil få eldrevekst i betydelig grad kombinert med til dels nedgang i antallet yrkesaktive.

3.3 Oppsummering om folketallsutvikling

De to lokaliseringsstedene er svært ulike.

Ørland er en liten kommune som har hatt og vil fortsette å ha stabilt folketall, men alderssammensetningen vil bli stadig mer skeiv med vekst blant de eldste og nedgang blant de yngre. De nærmeste omegnskommunene er også små og opplever mye av den samme utviklingen som preger utkantkommuner.

Bodø er fylkeshovedstad og er en stor og dominerende kommune i sin region. Bodø har hatt og kan forvente fortsatt vekst i folketallet. Omegnskommunene utgjør en mindre andel av regionens folketall og endrer lite på de utviklingstrekk en finner i Bodø. Mye tyder på at innflyttingen til Bodø skjer fra omegnskommunene.

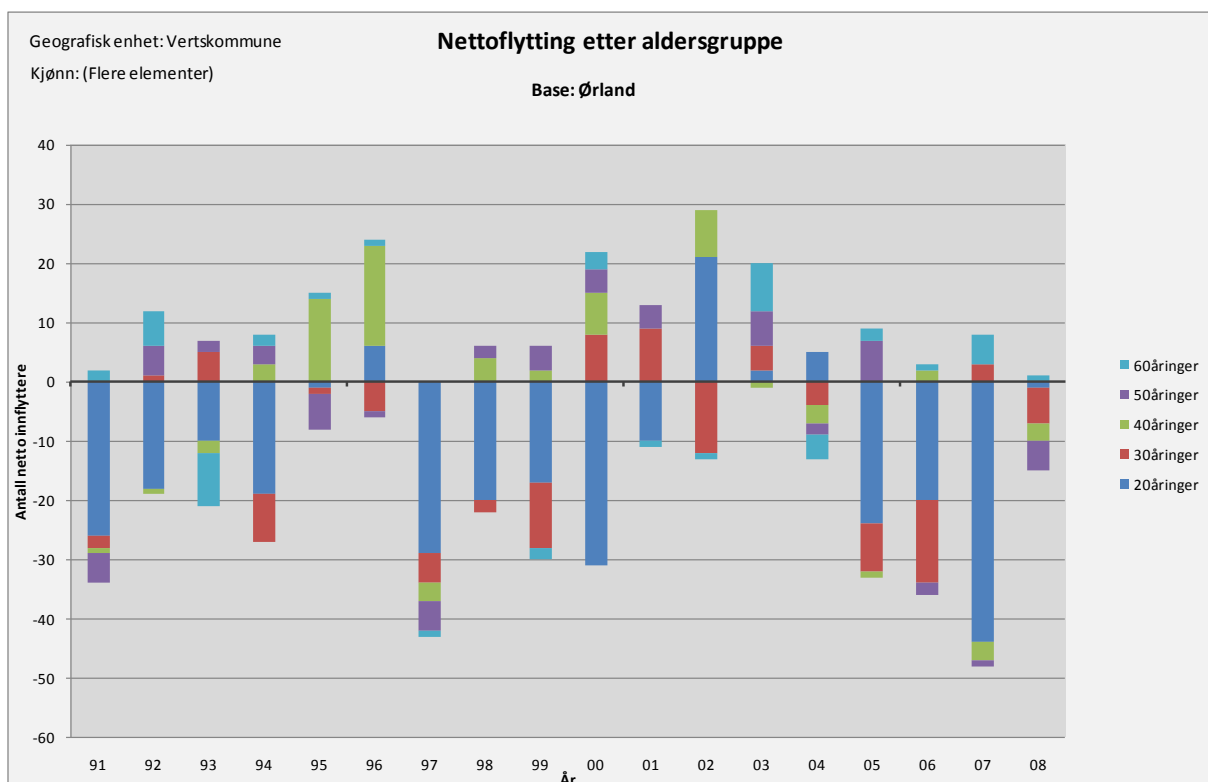
4 FLYTTING

Vi vil presentere flytting fra 1991 fram til 2008 for de aktuelle kommunene og regionene. Det publiseres ikke prognoser for flytting fordelt på aldersgrupper selv om det ligger til grunn for framskrivningene.

Flyttingen vises ved netto innflytting i den enkelte 10-årsklasse. Netto innflytting er innflytting minus utflytting. Ved presentasjon av mer enn én kommune er internflytting mellom disse kommunene "nullet ut". De viktigste årsklassenes flyttemønster vises. Ungdom melder som hovedregel ikke flytting når de tar utdanning utenfor hjemkommunen. Dersom de ikke flytter tilbake til hjemkommunen etter endt utdanning, vil flyttemeldingen som regel bli sendt ved endt utdanning. Vi har data for alle aldersgrupper, men vil ved presentasjonen begrense oss til aldersgruppene 20 til 69 år inndelt i 10-årsklasser.

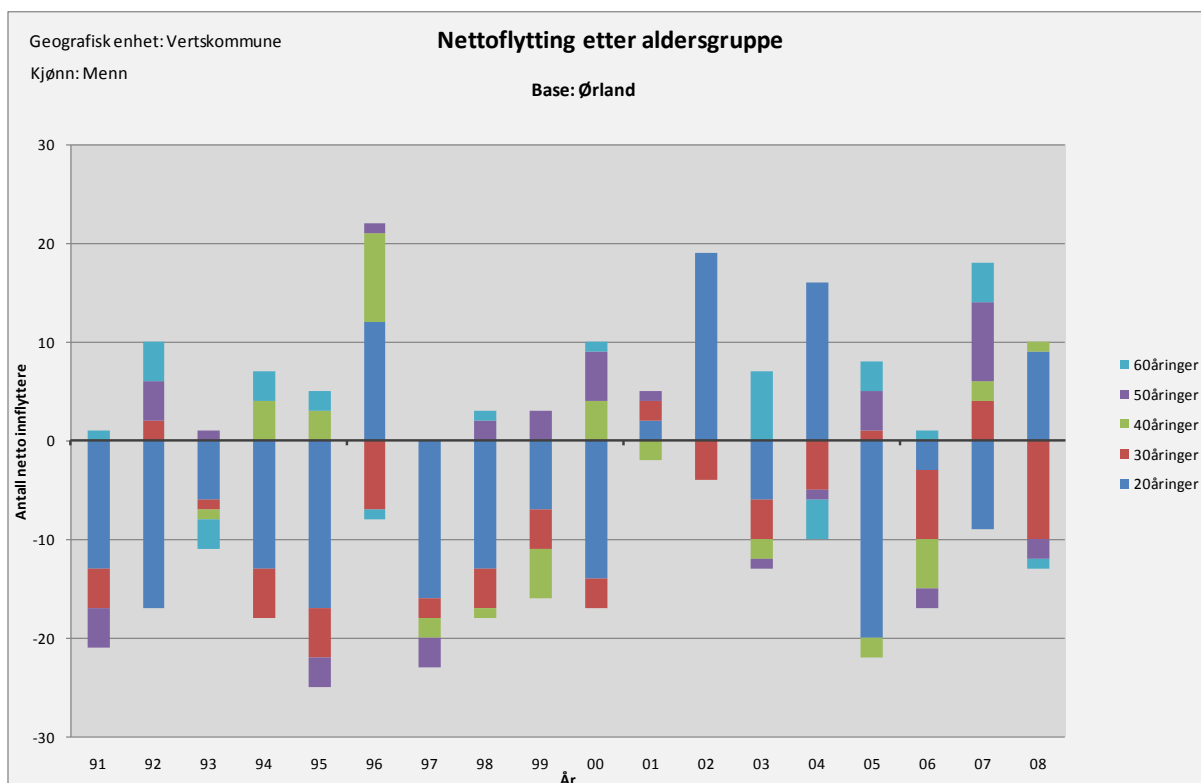
Som påpekt i innledningen til Kap 3 Befolkning, vil militært personell kunne flytte til eller fra en stasjon uten at dette avspeiles tilsvarende i de offisielle flyttetallene. En skal derfor være varsom med å tolke flyttebevegelsene i lys av Forsvarets endringer i sin virksomhet.

4.1 Ørland

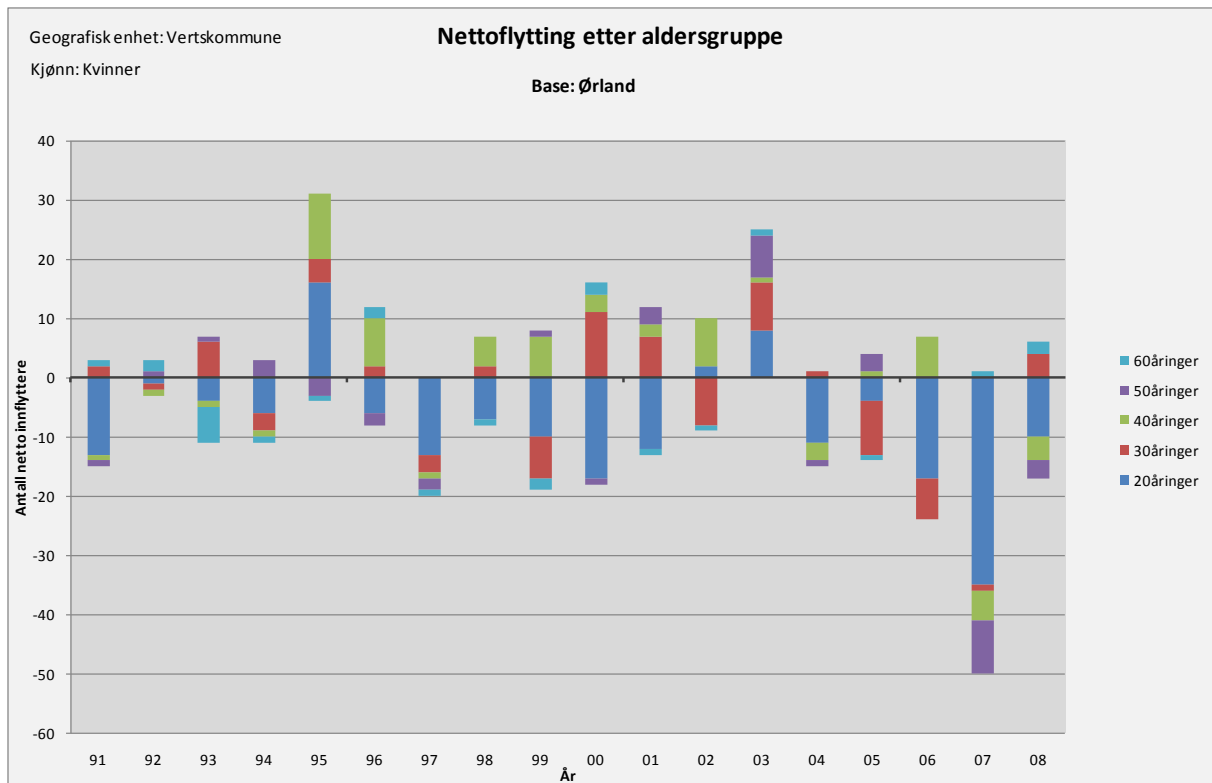
Figur 5 Netto flytting fordelt på aldersgruppe og kjønn Ørland kommune

Bortsett fra et par år har det vært betydelig netto utflytting av 20- og 30-åringer fra Ørland kommune. Dette er typisk for distriktskommuner som opplever nedgang i folketallet.

Figur 6 Netto flytting menn fordelt på aldersgruppe Ørland kommune

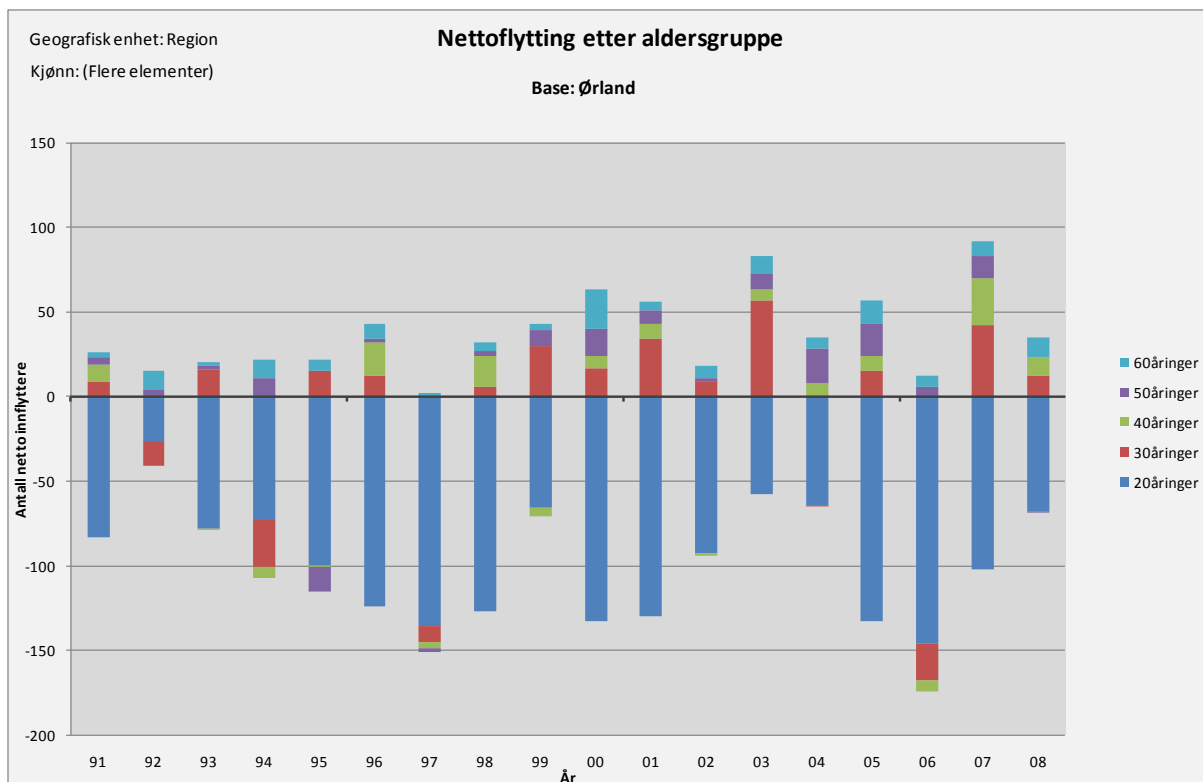
Netto utflytting blant menn har variert fra stor innflytting i 2002 og 2004 og kraftig utflytting – særlig blant 20- og 30-åringer. På hele 90-tallet var det netto utflytting blant yngre menn.

Figur 7 Netto flytting kvinner fordelt på aldersgruppe Ørland kommune

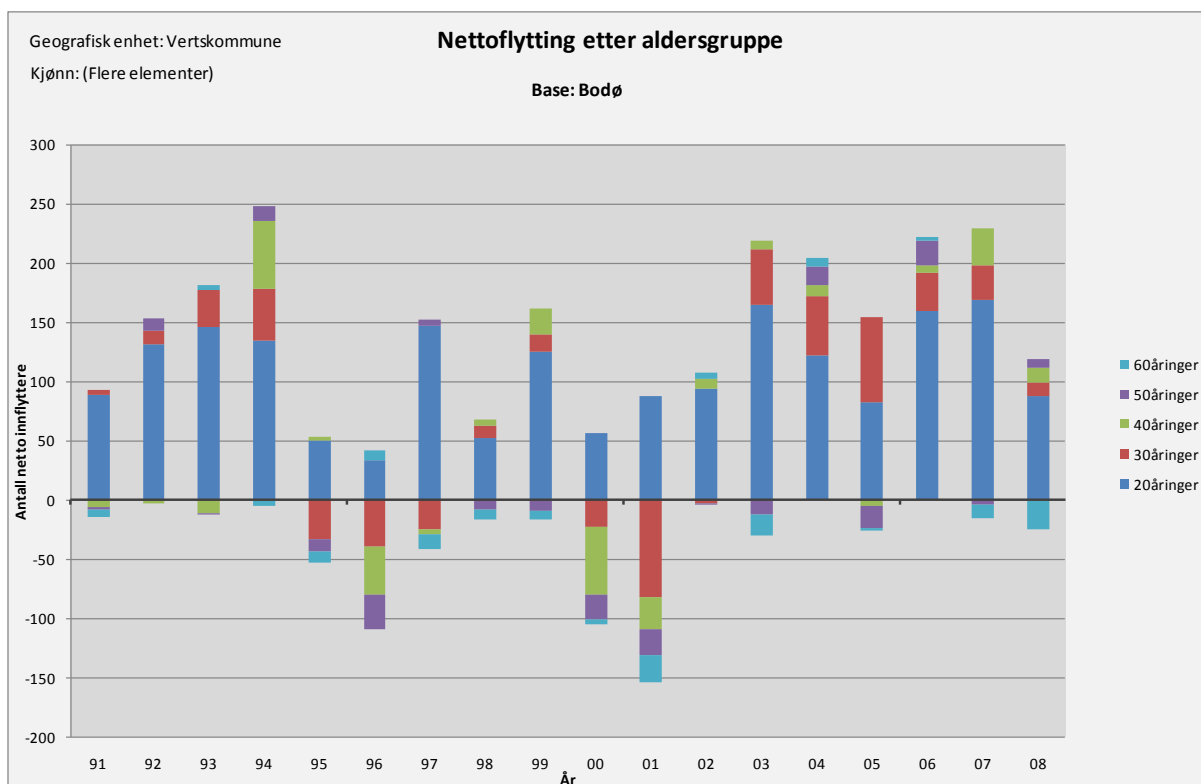
Bortsett fra 1995 og 2003 har det vært netto utflytting blant kvinner i 20-årene fra Ørland. Særlig under høykonjunkturer er utflyttingen høy blant unge kvinner.

Når vi ser på Ørland og Bjugn som en region, forsterkes bildet av utflytting, særlig gjelder det for kvinner (ikke vist i diagram). At det særlig er de unge voksne som flytter ut i mye større omfang enn den samlede øvrige innflyttingen, forsterker den skeive aldersstrukturen i kommunene.

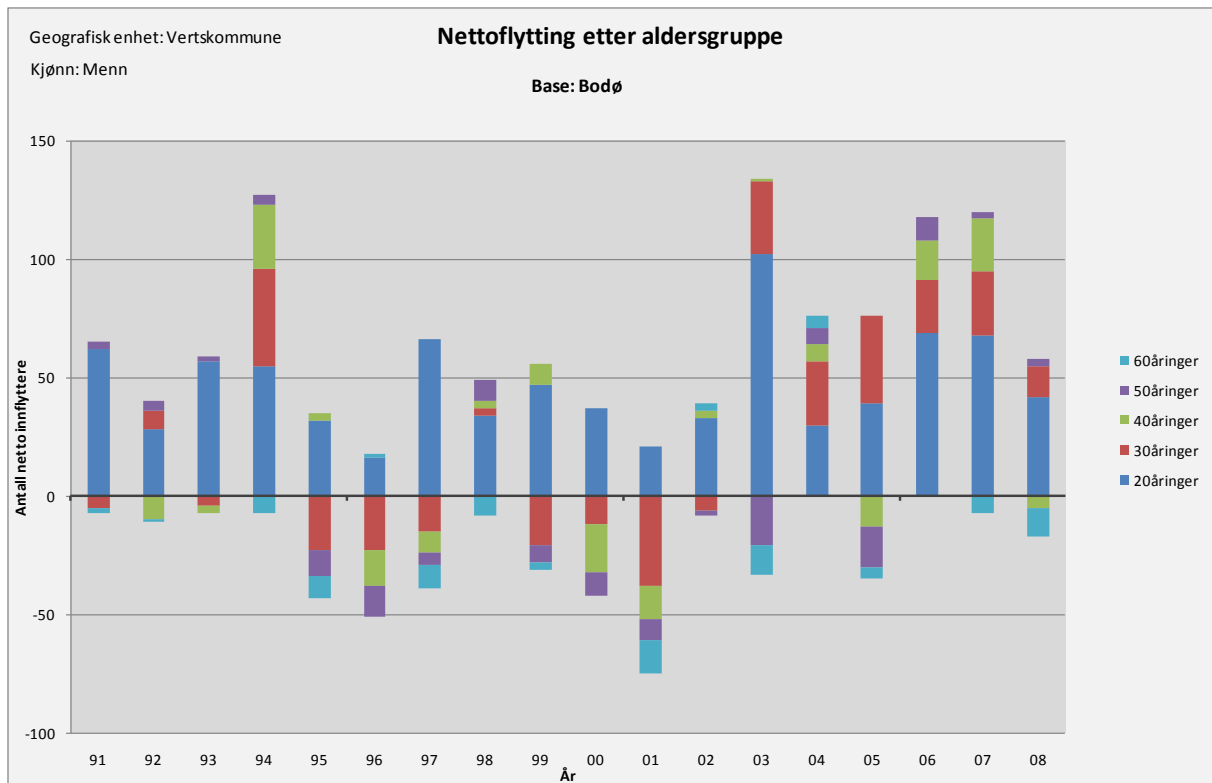
Figur 8 Netto flytting fordelt på aldersgruppe, begge kjønn Ørlandregionen

4.2 Bodø

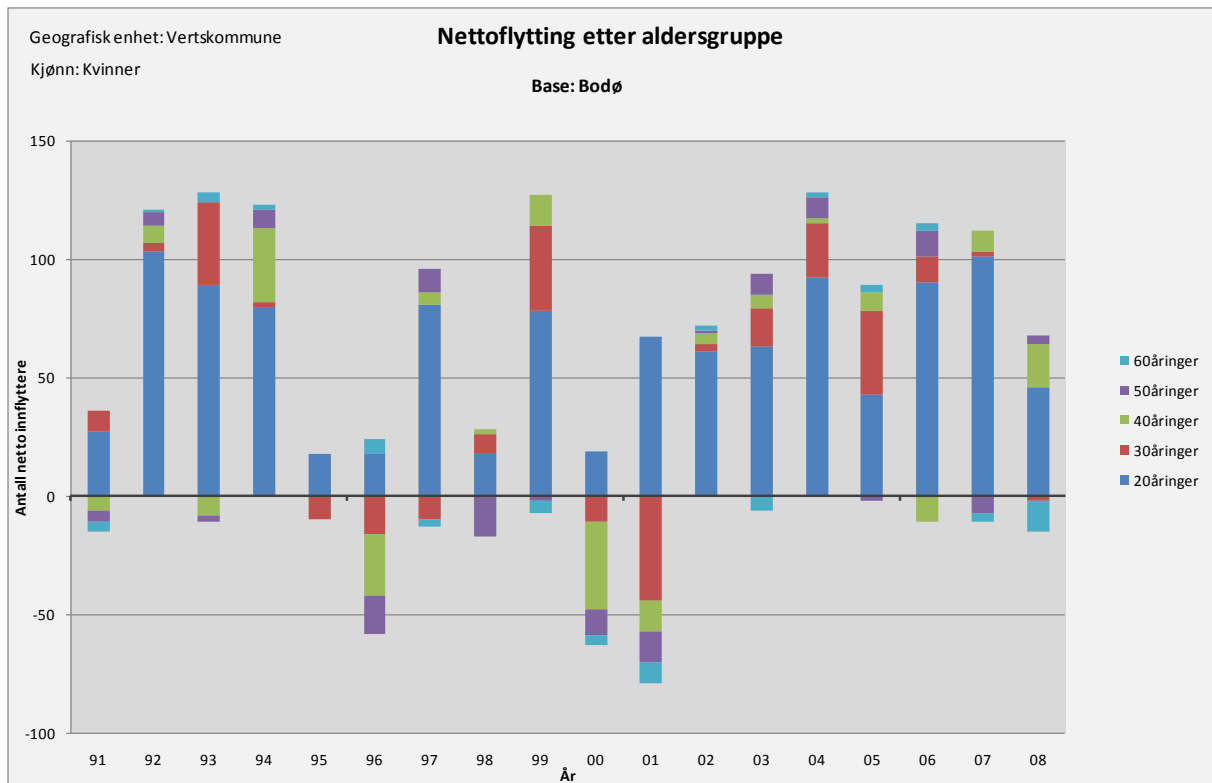
Figur 9 Netto flytting fordelt på aldersgruppe og kjønn Bodø kommune

Bodø kommune har netto innflytting i alle aldersgrupper de fleste årene. Særlig er innflyttingen blant de yngste stabil. I enkelte perioder er det netto utflytting blant aldersgruppene over 30 år.

Figur 10 Netto flytting menn fordelt på aldersgruppe Bodø kommune

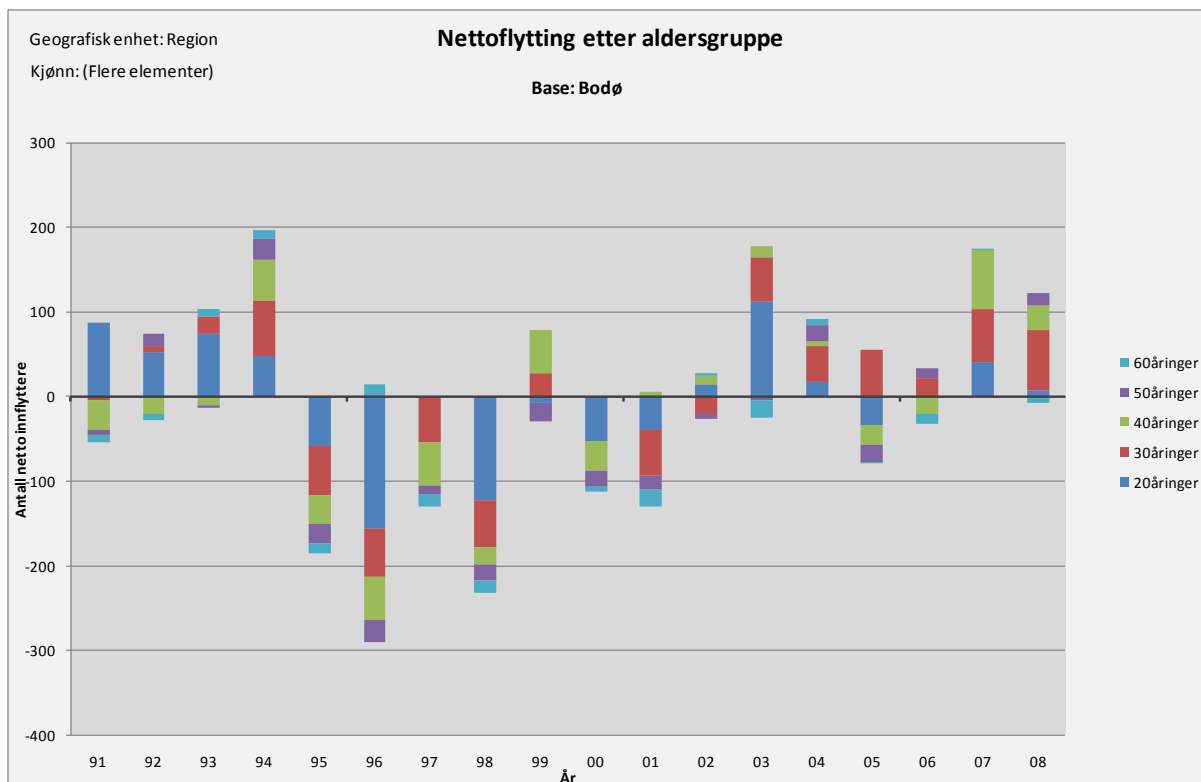
Etter 2003 har det vært betydelig innflytting blant menn i alderen 20 til 39 år, mens det tidvis har vært netto utflytting i de eldre aldersgrupper. Fra -95 til -01 var det innflytting blant de yngste voksne og utflytting blant de eldre voksne i yrkesaktiv alder.

Figur 11 Netto flytting kvinner fordelt på aldersgruppe Bodø kommune

Bodø har i "alle" år netto innflytting av kvinner i 20-årene. Også i de noe eldre gruppene er det innflytting blant kvinnene, men ikke så sterk og ikke i alle årene.

Dersom en ser på Bodø med omland – som kun medfører at Gildeskål legges til, endres ikke bildet i særlig grad bortsett fra at flytting fra Gildeskål til Bodø ikke vises.

Figur 12 Netto flytting begge kjønn fordelt på aldersgruppe Bodø regionen

Figuren viser netto innflytting til Bodøregionen. Når hele regionen tas med er altså ikke innflyttingen av yngre mennesker så tydelig. Det kan skyldes at innflyttingen til Bodø skjer fra omegnskommunene i regionen. Denne internflyttingen nulles ut når regionen studeres. Det kan tyde på at det er liten innflytting til Bodø-regionen fra andre landsdeler.

5 SYSSELSETTING

I dette kapitlet presenteres sysselsettingsutviklingen samlet og fordelt på næringsgrupper på et grovt nivå. Vi viser utvalgte år fra og med 1987. I denne perioden har det vært endringer i definisjon av "sysselsetting" noe som har ført til "tekniske" økninger uten at den reelle sysselsettingen har økt i samme grad. Denne feilen er det ikke korrigert for. Sysselsetting er et uttrykk for hvor mange arbeidsplasser det er i kommunen eller i regionen.

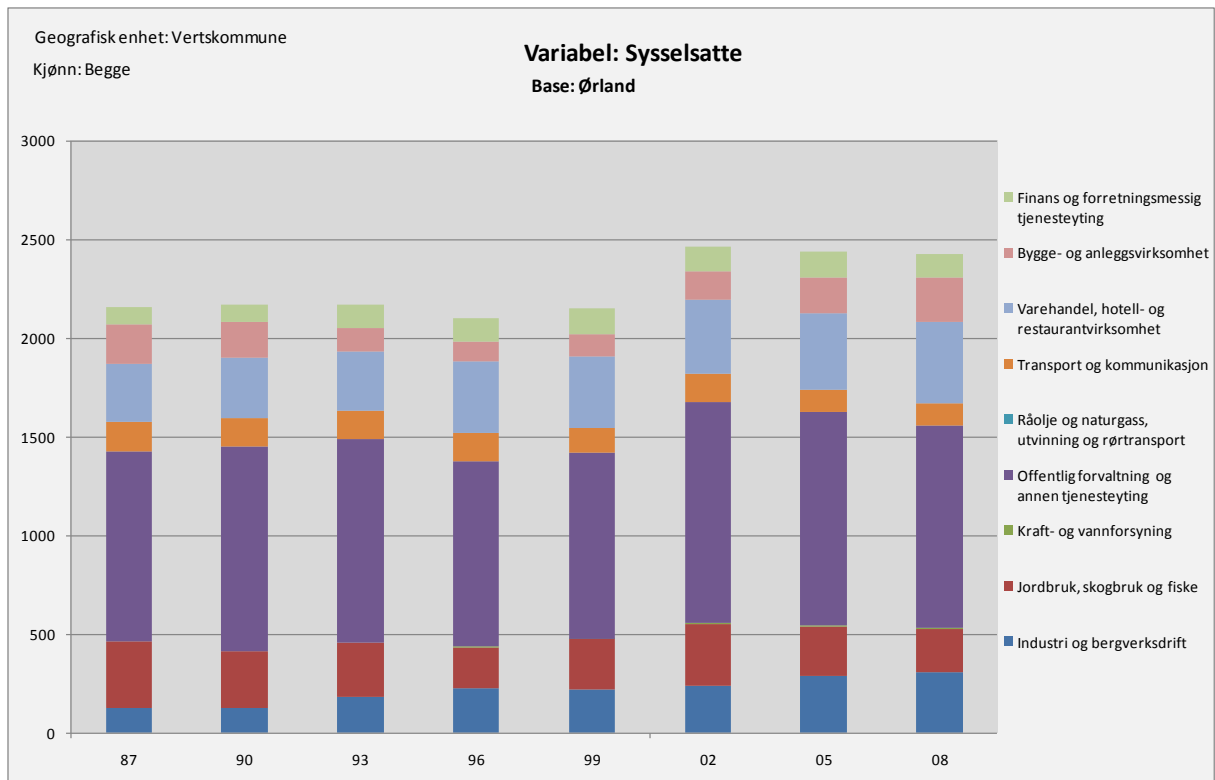
Kilden her er Panda-modellens statistikkmodul. Dette er data som produseres av SSB for Pandagruppen. Kilden er en kopligng av arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret der arbeidsgiverregisteret bestemmer arbeidsstedet. Et problem som er interessant for oss i denne sammenhengen er hvordan forsvarrets sysselsetting framkommer i den enkelte kommune eller region. Det går ikke fram av noen offentlige registre hvordan forsvarrets stillinger er fordelt. SSB nytter derfor de forsvarsansattes bosted som indikator for arbeidsplassfordelingen av forsvarsansatte. Denne metoden anses å være den beste av flere mulige ikke-fullgode løsninger. Når vi vet at militært personell ofte ikke er i folkeregisteret i kommunen der de er utstasjonert, vil det føre til en underrapportering av militær sysselsetting i typiske "forsvarskommuner", kanskje særlig i distriktskommuner. Denne svakheten ved Forsvarets sysselsettingsstatistikk fører til at sysselsettingen i "Offentlig forvaltning" blir underrapportert i slike kommuner. Denne feilkilden kan vi ikke korrigere for fordi vi verken kjenner til hvor mange sysselsatte i forsvaret som er med i statistikken eller hvor mange som burde vært med.

Sysselsettingsstatistikk viser hvor mange personer som er innmeldt i arbeidstaker/arbeidsgiverregisteret, ikke hvor mange stillinger eller arbeidsplasser som finnes. Sysselsettingen er uavhengig av hvor mange timer den enkelte arbeider i uken. Sysselsettingsstatistikken viser hvor mange som er sysselsatt innen bedrifter i kommunen, ikke hvor mange av kommunens innbyggere som er i arbeid.

Aggregeringen av næringer er tilpasset pandamodellens behov. Nedenfor vises utviklingen i utvalgte år (hvert tredje år). Ingen sysselsettingsstatistikk er splittet på kvinner/menn.

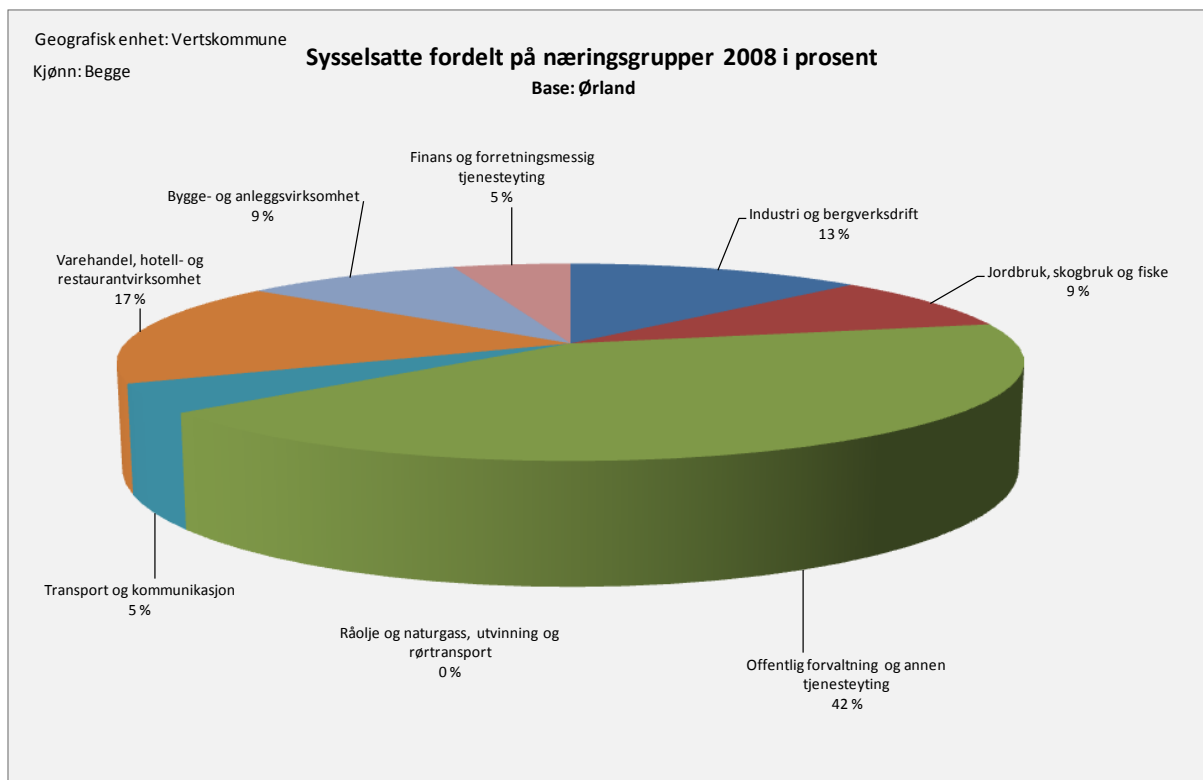
5.1 Ørland

I alt er det nær 2000 sysselsatte i Ørland i 2008.

Figur 13 Sysselsatte fordelt på næringsgrupper utvalgte år, Ørland kommune

Veksten i den samlede sysselsettingen fra 1999 til 2002 skyldes i hovedsak en omlegging av metoden. En ser at etter 2002 har den samlede sysselsetting falt noe. Til tross for høykonjunktur med sterk vekst i sysselsettingen i landet, faller altså sysselsettingen i Ørland.

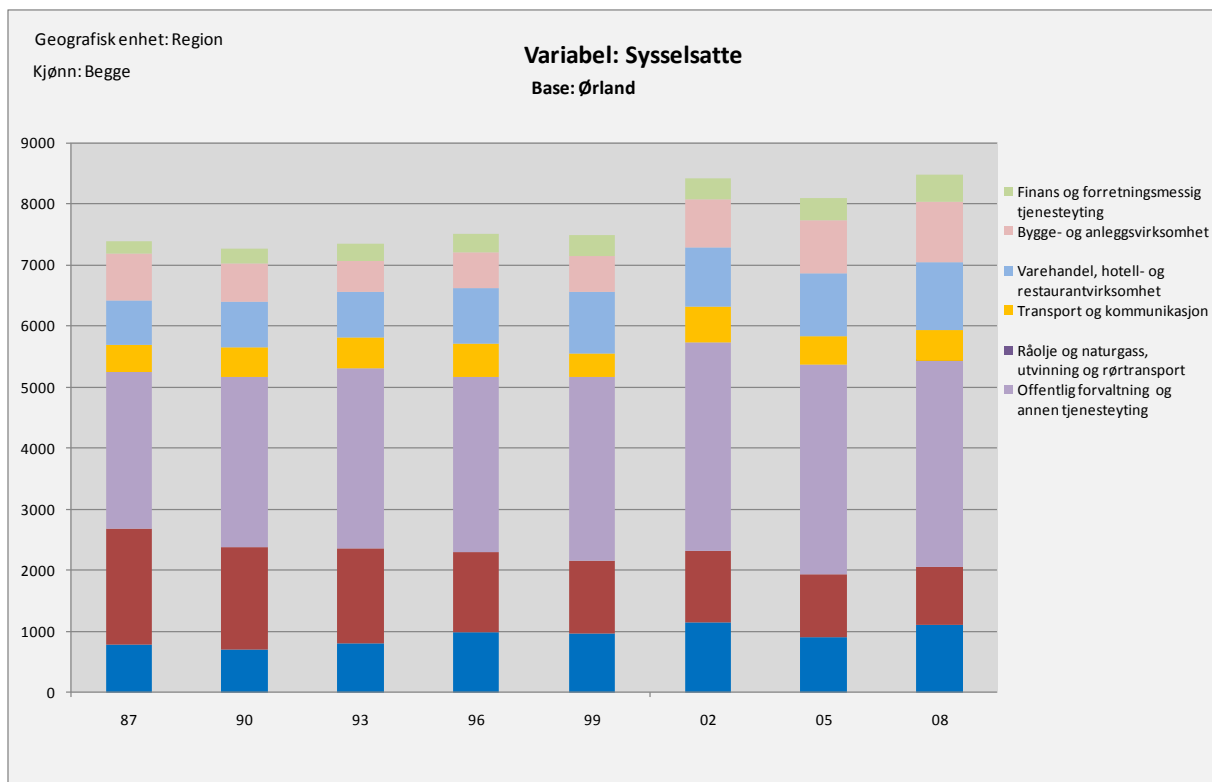

Figur 14 Sysselsetting fordelt på næringsgrupper 2008, Ørland kommune

Sysselsettingen i Ørland er sterkt preget av offentlig sektor og annen tjenesteyting. Det skyldes at en i tillegg til at kommunen utgjør en betydelig andel av arbeidsplassene, utgjør forsvaret også en stor arbeidsplass. Primærnæringene står også sterkt med nesten 10 prosent.

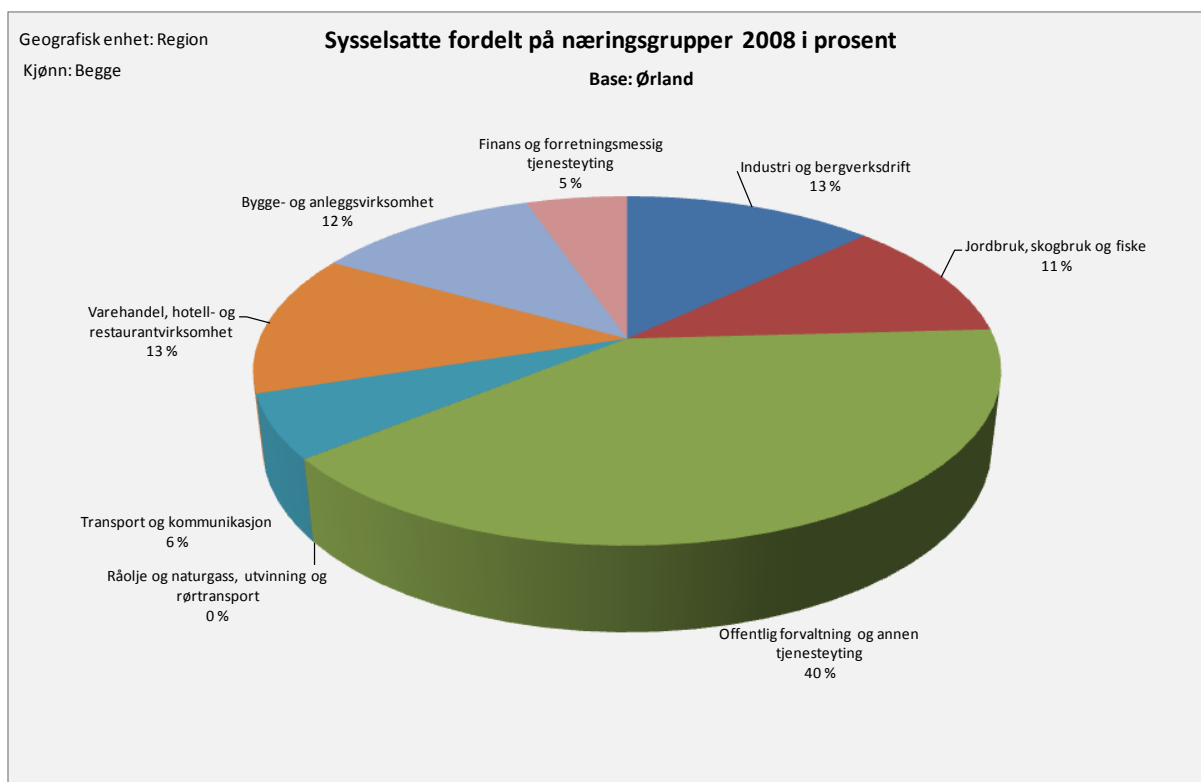
At en kommune har relativt stor offentlig sektor betyr ikke at offentlig sektor er stor i forhold til folketallet, men at det er noe færre andre næringer. Som regel ser en at i distriktskommuner er det stor utpendling og høy offentlig sektor.

Ørland med Bjugn utgjør vel 4000 arbeidsplasser, med stabilt omfang siden 2002.

Figur 15 Sysselsatte fordelt på næringsgrupper utvalgte år, Ørland regionen

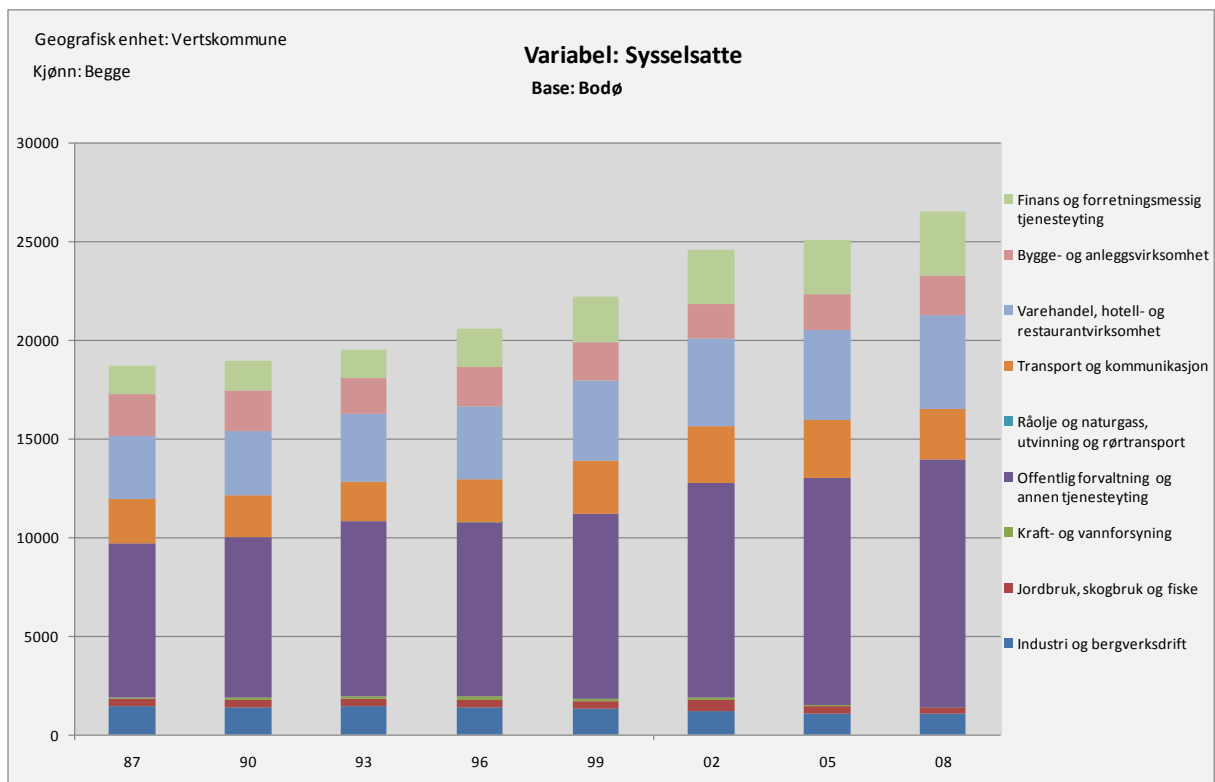
I regionen er det 8500 sysselsatte. Det innebærer ikke stort mangfold av arbeidsplasser.

Figur 16 Sysselsetting fordelt på næringsgrupper 2008, Ørlandregionen

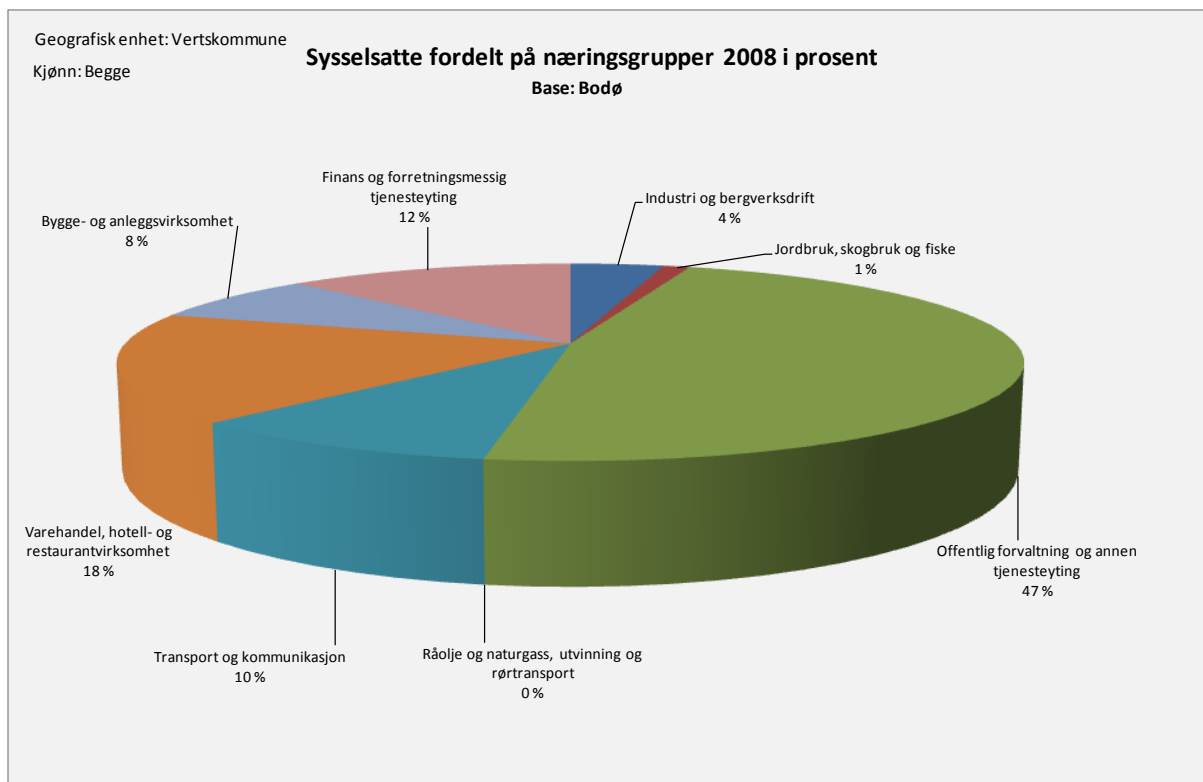
Ørlandregionen kjennetegnes av stor andel innen offentlig forvaltning og tjenesteyting og stor andel i primærnæringene.

5.2 Bodø

Figur 17 Sysselsatte fordelt på næringsgrupper utvalgte år, Bodø kommune

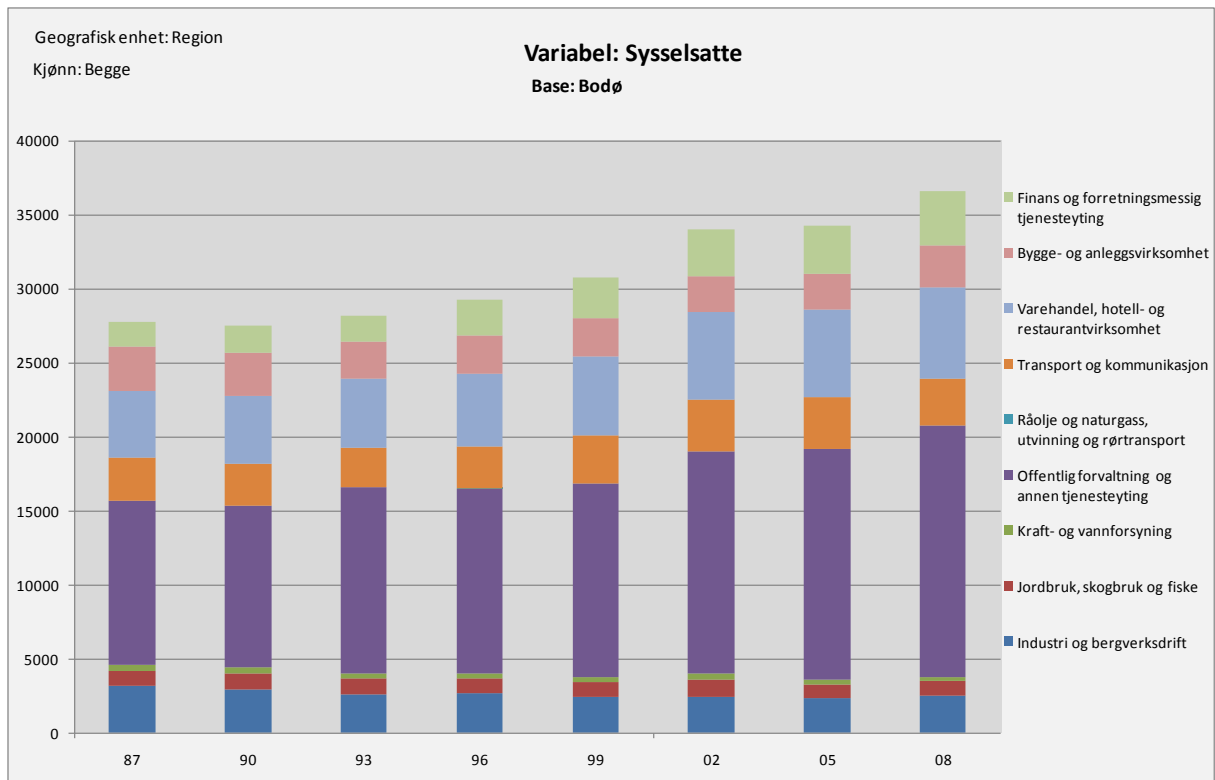
Bodø har hatt vekst i sysselsettingen i en lang periode. Nå er det 27000 arbeidsplasser i Bodø. Offentlig forvaltning og tjenesteyting har vokst sterkt. Det gjelder kommune og fylke, høyere utdanning og sykehussektoren i tillegg til forsvaret og vekst i statlig forvaltning.

Figur 18 Sysselsetting fordelt på næringsgrupper 2008, Bodø kommune

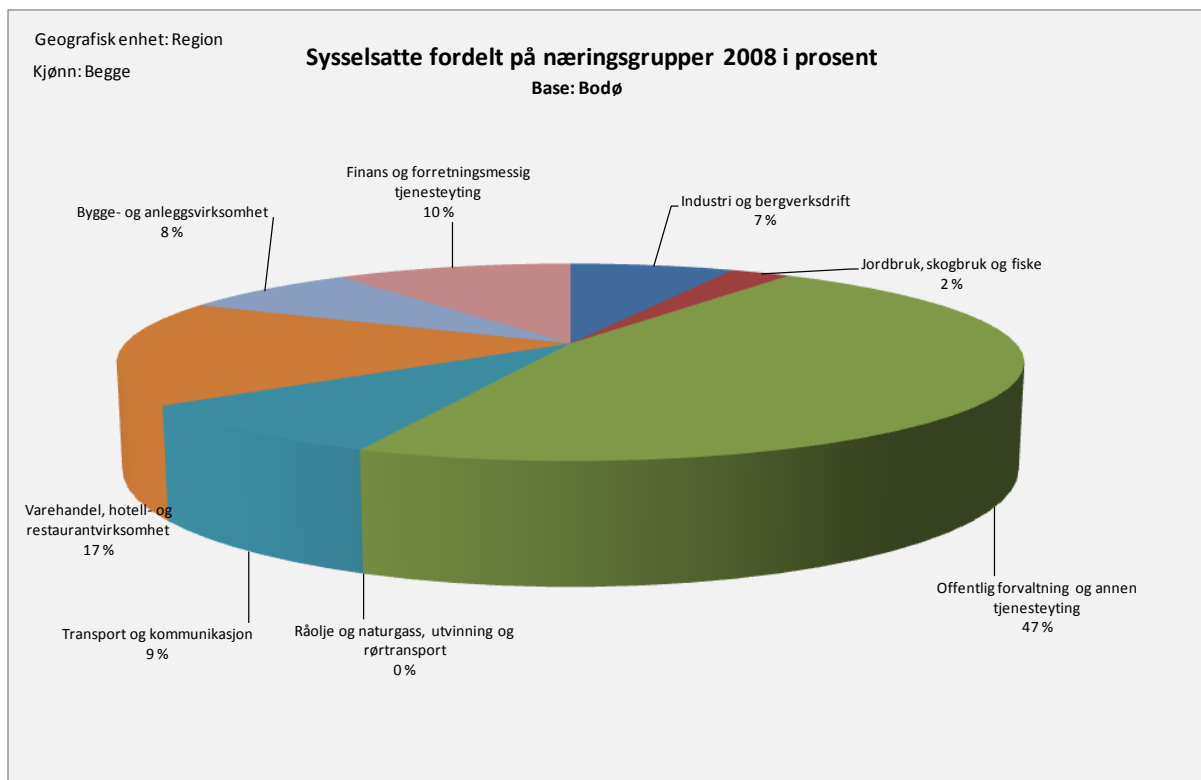
Offentlig forvaltning og annen tjenesteyting utgjør nær halvparten av sysselsettingen i Bodø. Det skyldes at Bodø er fylkeshovedstad, har stor statlig virksomhet innen undervisning og helse og stor statlig forvaltning i forsvaret og i det statlige Luftfartstilsynet. Tradisjonelle bynæringer står også sterkt i Bodø. Dette avspeiler Bodø som regionsentrum.

Om Bodø studeres sammen med Gildeskål, endres ikke hovedtrekkene i noen grad.

Figur 19 Sysselsatte fordelt på næringsgrupper utvalgte år, Bodøregionen

I hele regionen er det 37000 sysselsatte, altså 10000 utenfor Bodø. Det har vært vekst i sysselsettingen de senere årene, noe som først og fremst har skjedd i Bodø.

Figur 20 Syssele setting fordelt på næringsgrupper 2008, Bodøregionen

Også i regionen som helhet er offentlig sektor og annen tjenesteyting stor siden Bodø veier tungt i regionen.

5.3 Oppsummering syssele setting

Ørland med omland har fallende og ensidig næringsgrunnlag. Offentlig forvaltning er stor som følge av blant annet forsvarrets virksomhet. Trondheim kan tilføre regionen mangfold i syssele setting og arbeidsplasser. Spørsmålet blir i hvor stor grad kan Trondheim være en del av bo og arbeidsmarkedsregionen. Slik sett er mye av det viktigste knyttet til Trondheims mulige bidrag.

Bodø har stort innslag av offentlig forvaltning – både som fylkeshovedstad og som følge av forsvarrets virksomhet og øvrig statlig virksomhet innen helse og innen undervisning. Mangfoldet og tilbudet av arbeidsplasser vokser lite ved å betrakte hele regionen. Det viktigste er i Bodø.

6 TILGJENGELIGE DATA FOR BEREGNINGER

Data om de enkelte lokasjoner er framskaffet fra flere kilder.

Som hovedregel er data fra tidligere analyser av tilsvarende militære nedleggelses benyttet sammen med faglig skjønn der hvor eksakte data ikke foreligger.

- Reduksjon i antall stillinger:
Oppgitt av FD, fordelt på militære, sivile, i forsvarsbygg og vernepliktige "årsverk"
- Bosted/pendling sysselsatte:
Nyttet nøyaktige opptellinger ved tidligere tilsvarende utredninger skjønnsmessig
- Lokale kjøp av varer og tjenester
Nyttet nøyaktige opptellinger ved tidligere tilsvarende utredninger forholdsmessig – korrigert for store eller små regioner
- Kjøp av varer og tjenester fordelt på næring.
Brukt modellens fordelingskoeffisienter for offentlige kjøp
- Meniges lokale konsum.
Nyttet tidligere utredninger og korrigert for fast stasjonering eller rekruttskole fordi det antas at det lokale konsum er mindre der hvor det er rekruttskole – stort sett permreise til hjemstedet i helgene.

Den faktoren som har størst betydning for beregningene er antall stillinger som legges ned i Forsvaret. Siden dette er oppgitt nøyaktig for hver lokasjon, vil det føre til at beregningene er relativt sikre. De andre faktorene betyr mindre for resultatet og selv store prosentvise avvik vil føre til at resultatene blir innenfor akseptabel variasjon.

7 VIRKNINGER

7.1 Direkte virkninger

Inndata for modellkjøring for hver enkelt kommune og region går fram av tabellen nedenfor. Ved beregningene er årsverk omregnet til antall sysselsatte personer.

8 DE ENKELTE REGIONER

Det foreslås nedbygginger på 2 steder som det foretas utredning om de kommunale og regionale konsekvenser for sysselsetting og befolkningsutvikling.

De stedene som berøres er ulike. Kommunene og regionene er ulike med hensyn til størrelse, og om de inngår i en større region som har muligheter til å fordele virkningene utover. Hvor stor andel av regionen som vertskommunen utgjør varierer noe som har betydning for den samlede virkningen.

8.1 Virkninger Ørland og regionen

Ørland hovedflystasjon er en organisasjon med ca 900 personer i tjeneste, herunder befal, vervede, sivilt ansatte og vernepliktige i førstegangstjenesten. Hovedflystasjonen huser 138 Luftving (338-skvadron, Luftvernbatalljon m/rekruttskole, og Basesett), 330 skvadron avdeling Ørland og NAE&CF FOL Ørland (Awacs/E3A). I tillegg er Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) etablert her for å ivareta nødvendige logistikk- og støttetjenester.

I og med at Luftforsvarets og FLOs organisering går på tvers av den geografiske strukturen, er det ikke en klar avgrensning i organisasjonen på Ørland mht hvem som vil bli direkte berørt av en omlokalisering av kampflyene i den forstand at stillingene deres kan bli flyttet. I samarbeid med FD har vi beregnet at i om lag 620 stillinger på en eller annen måte er knyttet til kampflyaktiviteten. I tillegg kommer ca 220 vernepliktige menige.

Regionen består av følgende kommuner:

Ørland, Rissa, Bjugn, Åfjord.

Virkningene kan deles inn i direkte virkninger og virkninger inklusiv ringvirkninger.

Tabell 5 Direkte virkninger Ørland (inndata for modellberegning)

Antall militære stillinger som legges ned	455
Antall sivile stillinger som legges ned	135
Estimert antall stillinger i Forsvarsbygg som legges ned	30
Antall vernepliktige stillinger som legges ned	220
Sum årsverk eks. VPL	620
Estimert lokalt varekjøp (1000 NOK)	30 196

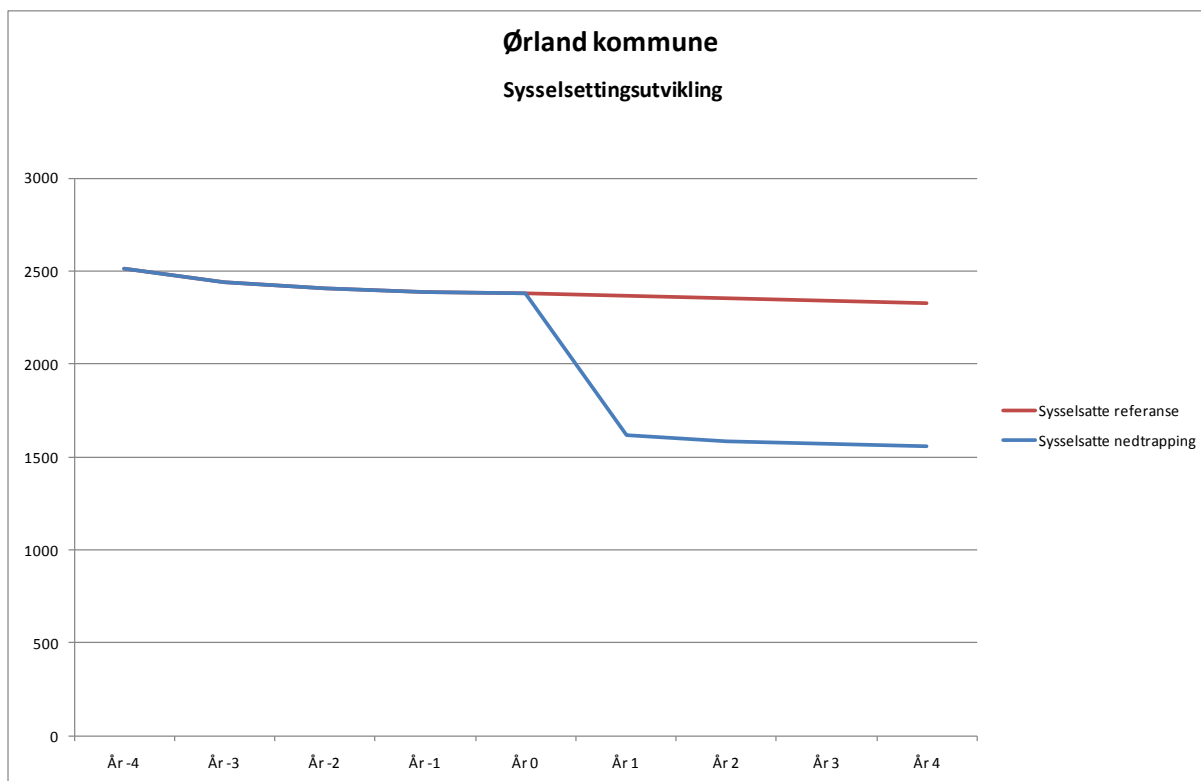
Tabellen viser de direkte virkninger som antall årsverk som nedlegges på Ørland.

Det er forutsatt at når den militære virksomheten flyttes fra en region, er det ikke behov for Forsvarsbyggs tjenester. Som en del av de direkte virkninger inkluderes Forsvarsbyggs ansatte.

Estimert lokalt varekjøp er summen av virksomhetens beregnede vare- og tjenestekjøp og en andel av de vernepliktiges lokale konsum.

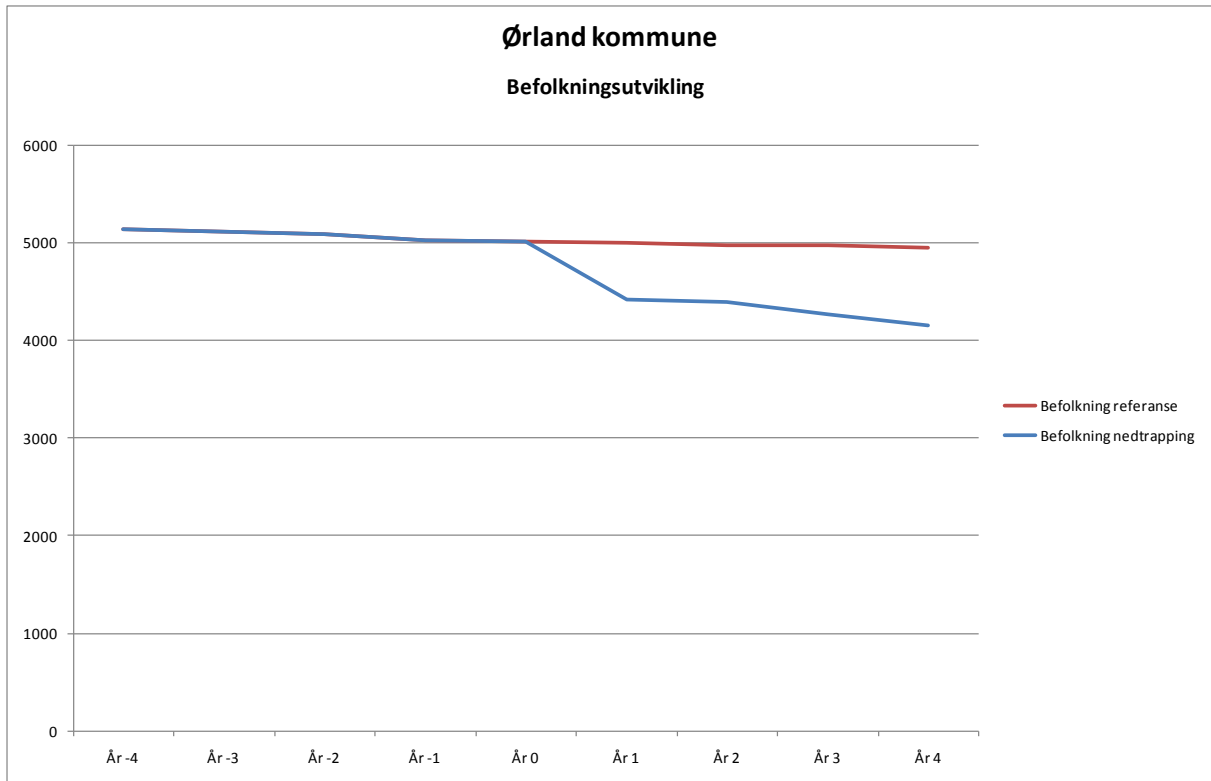
De direkte virkninger må sees i sammenheng med hvor stor kommunen og regionen er og om regionen er preget av vekst eller nedgang i sysselsetting og i folketall.

Vertskommunen utgjør en "middels" stor andel av regionen – forskjell i virkning mellom kommunal og regional virkning, men virkningene er betydelige både i regionen og ikke minst i kommunen.

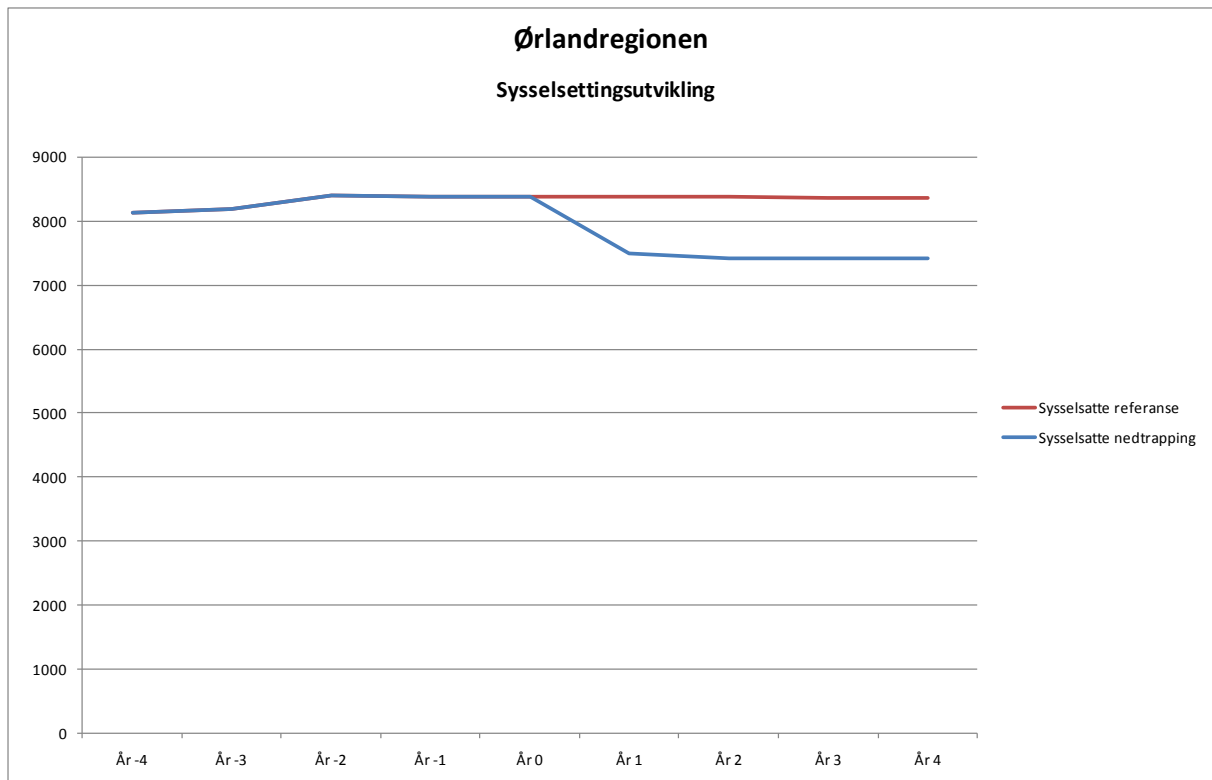
Figur 21 Ørland kommune, sysselsettingsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Ørland flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

Det er nå om lag 2400 sysselsatte i Ørland. Dersom flystasjonen blir nedlagt, vil det kunne føre til en reduksjon i antall arbeidsplasser på 700 eller nær 30 % av dagens sysselsetting.

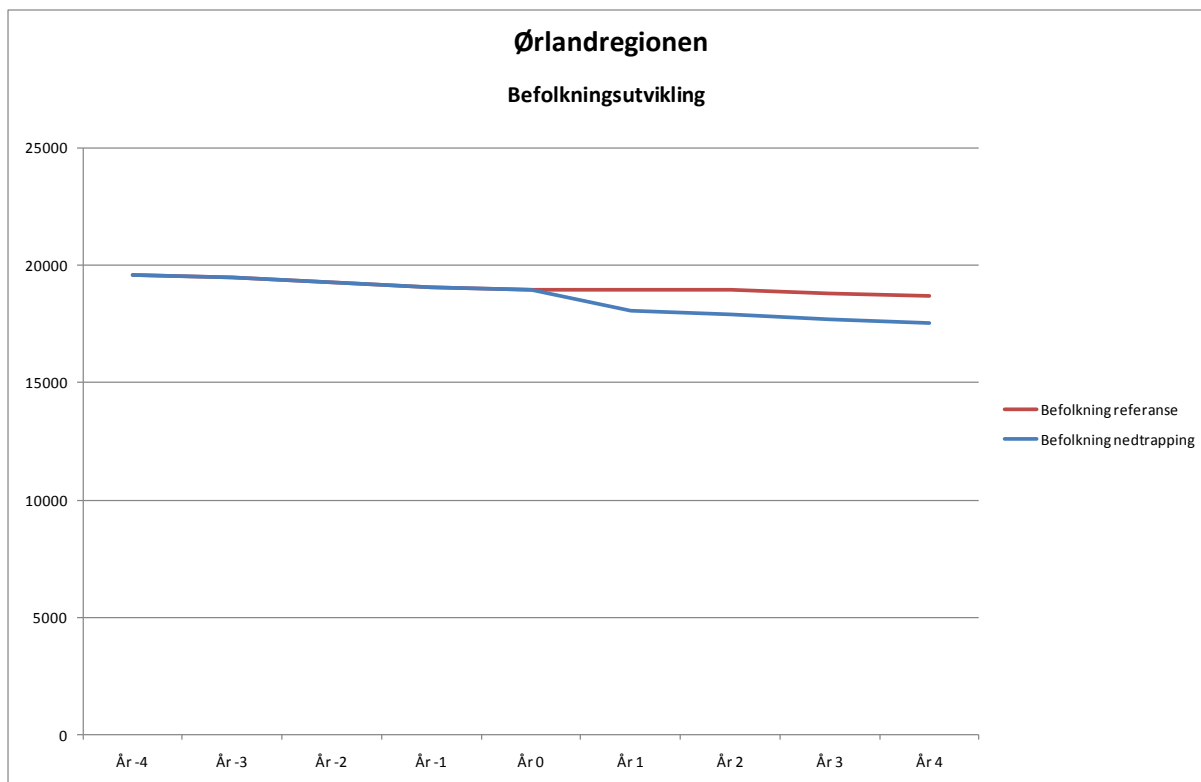
Figur 22 Ørland kommune, befolkningsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Ørland flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

For Ørland vil en nedleggelse få store følger for lokalsamfunnet. Det kan forventes en betydelig nedgang i folketallet, et sted mellom 600 og 700 færre innbyggere kan bli resultatet. Det tilsvarer 12 – 15 % av dagens folketall.

Figur 23 Ørland kommune, syssetningsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Ørland flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

Nedgangen i syssettingen i kommunen vil spre seg til hele regionen. I alt 800 til 900 syssette kan falle fra noe som tilsvarer ca 5% av den samlede syssettingen i regionen.

Figur 24 Ørlandregionen, befolkningsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Ørland flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

Den relative nedgangen i folketallet i regionen er mindre enn i Ørland kommune, til tross for at den samlede regionale befolkningsnedgangen kan estimeres til vel 1000 personer eller om lag 5%

Tabell 6 Oppsummering Ørland

	Ørland kommune	Ørlandregionen
Befolkning	5033	19199
Sysselsatte	2428	8554
Konsekvenser av nedlegging:		
Endring sysselsatte totalt	-706	-875
Endring folketall	-669	-1051
Endring sysselsatte i prosent	-29 %	-10 %
Endring befolkning i prosent	-13 %	-5 %

Ørland er i en region med jevn nedgang i sysselsetting og i folketall i de senere årene og regionen har lavt folketall. Samtidig er den direkte virkningen av nedleggelsen stor og ringvirkningene er betydelige for kommunen og for regionen. Det er ingen tvil om at ut fra sysselsettingssituasjonen og befolkningsutviklingen er virkningen alvorlig for Ørland.

Kommunen og regionen - men ikke Sør-Trøndelag fylke - er preget av stagnasjon eller nedgang i arbeidsplasser og befolkningstall – som generelt ikke tåler selv beskjedne reduksjoner i arbeidsplasser. Det må etableres et betydelig antall erstatningsarbeidsplasser for å demme opp for konsekvensene av forsvarrets flytting fra Ørland.

8.2 Virkninger Bodø og regionen

Bodø hovedflystasjon sysselsetter ca. 800 befal og sivilt ansatte. I tillegg avtjener omlag 350 vernepliktige årlig sin førstegangstjeneste. 132 Luftving er lokalisert i Bodø, og består av 331- og 332-skvadron, Luftvern bataljonen og Bakkeoperativ skvadron (brann-, redning og plasstjeneste, flyplassdrift, vakthold og sikring, hundetjenesten, militærpoliti, sanitet).

I tillegg finner vi her Forsvarets logistikkorganisasjons (FLO) base i Bodø med nødvendige logistikk- og støttetjenester, Forsvarsbygg (eiendom, bygg og anlegg), Forsvarets redningstjeneste, avdeling Bodø (330 skvadronen) og NOBLE (Eksperimenteringssenter).

I likhet med Ørland Hovedflyplass er det ikke en klar avgrensning mht til hvem som er kampflyrelatert. I samarbeid med Luftforsvarsstaben har vi derfor beregnet at i underkant av 480 personer på Bodø Hovedflystasjon er knyttet til kampflyaktivitet og antas å bli direkte berørt av en eventuell omlokalisering. I dette tallet er de ca 350 i verneplikt til førstegangstjeneste trukket fra, fordi disse ikke vil utgjøre noe usikkerhetsfaktor ved en omorganisering. De 480 personene utgjør dermed ca 60 prosent av befal og sivilt ansatte på hovedflystasjonen.

I denne utredningen består regionen av følgende kommuner:

Bodø, Fauske, Meløy, Saltdal, og Gildeskål.

Virkningene kan deles inn i direkte virkninger og virkninger inklusiv ringvirkninger

Tabell 7 Direkte virkninger Bodø (inndata for modellberegning)

Antall militære stillinger som legges ned	570
Antall sivile stillinger som legges ned	190
Antall stillinger i Forsvarsbygg som legges ned	35
Antall vernepliktige stillinger som legges ned	350
Sum årsverk eks. VPL	795
Estimert lokalt varekjøp (1000 NOK)	66 051

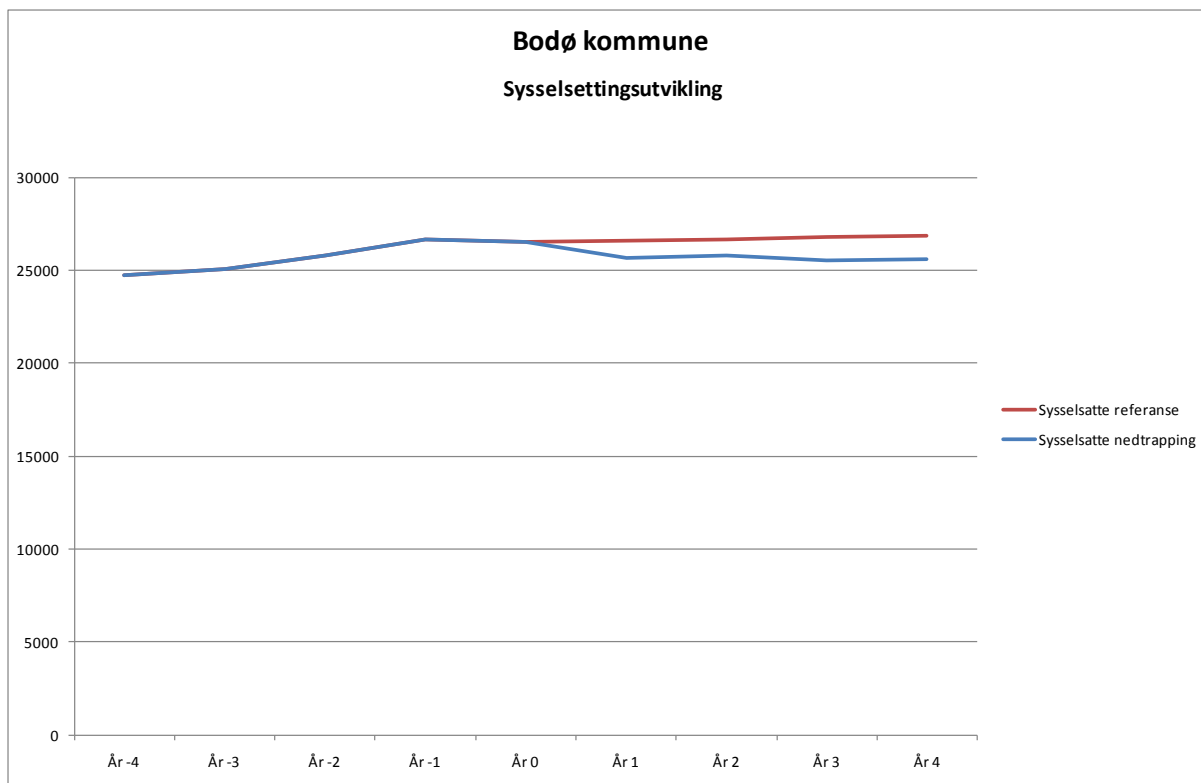
Tabellen viser de direkte virkninger som antall årsverk som legges ned i Bodø.

Det er forutsatt at når den militære virksomheten flyttes fra en region, er det ikke behov for Forsvarsbyggs tjenester. Som en del av de direkte virkninger inkluderes Forsvarsbyggs ansatte.

Estimert lokalt varekjøp er summen av virksomhetens beregnede vare- og tjenestekjøp og en andel av de vernepliktiges lokale konsum. De direkte virkninger må sees i sammenheng med

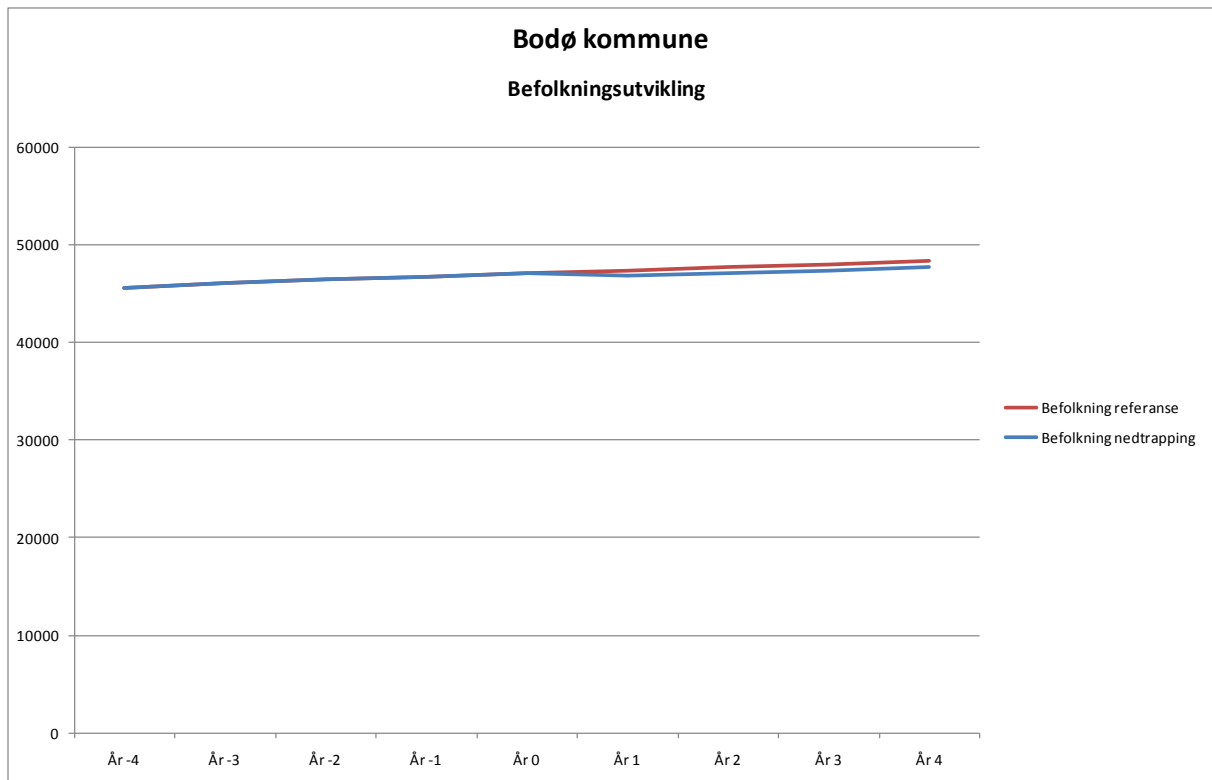
hvor stor kommunen og regionen er og om regionen er preget av vekst eller nedgang i sysselsetting og i folketall.

Bodø er sete for Nordland fylke, har sykehus, høyskole og omfattende forvaltning. Bodø kommune og regionen har hatt vekst i befolkning og sysselsetting i flere år.

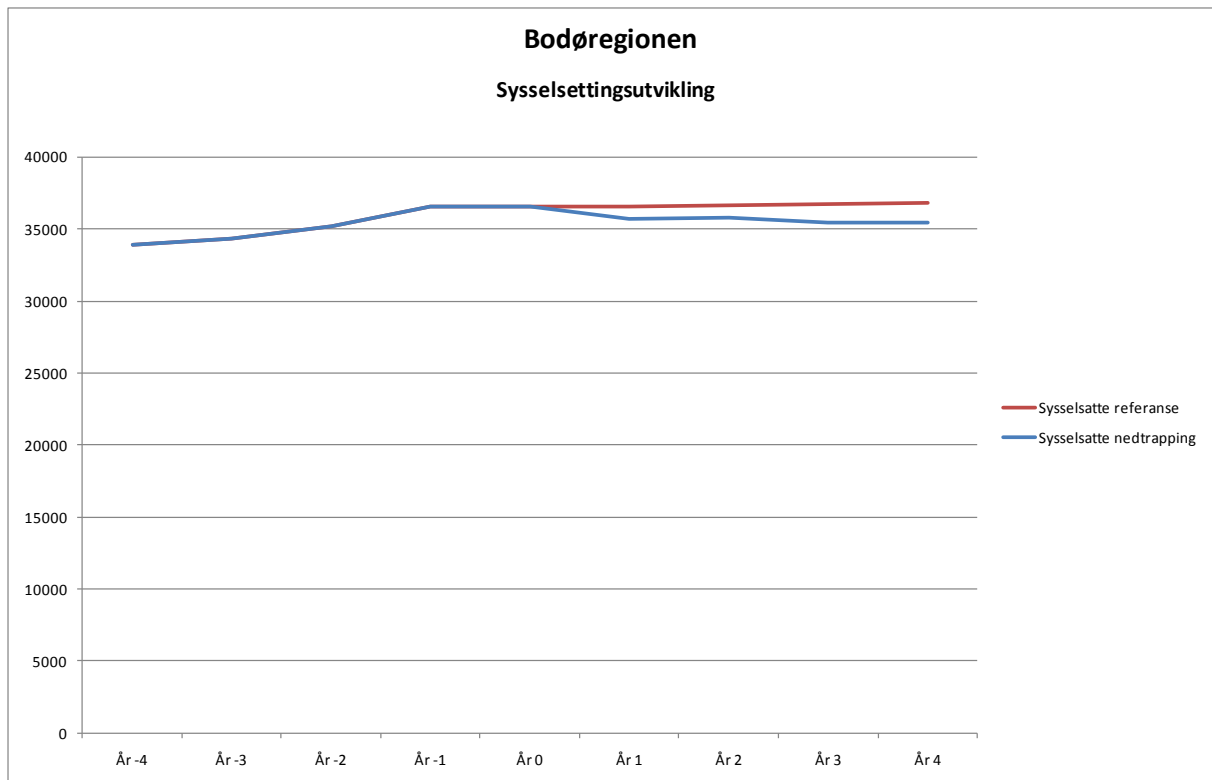
Figur 25 Bodø kommune, syssetlingsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Bodø flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

Bodø har omlag 26000 sysselsatte. Ved en nedlegging av flystasjonen kan opp mot 1100 arbeidsplasser gå tapt, eller om lag 4%. Ringvirkningene i Bodø er større enn i Ørland på grunn av at kommunen er større og at innkjøpene av varer og tjenester er større.

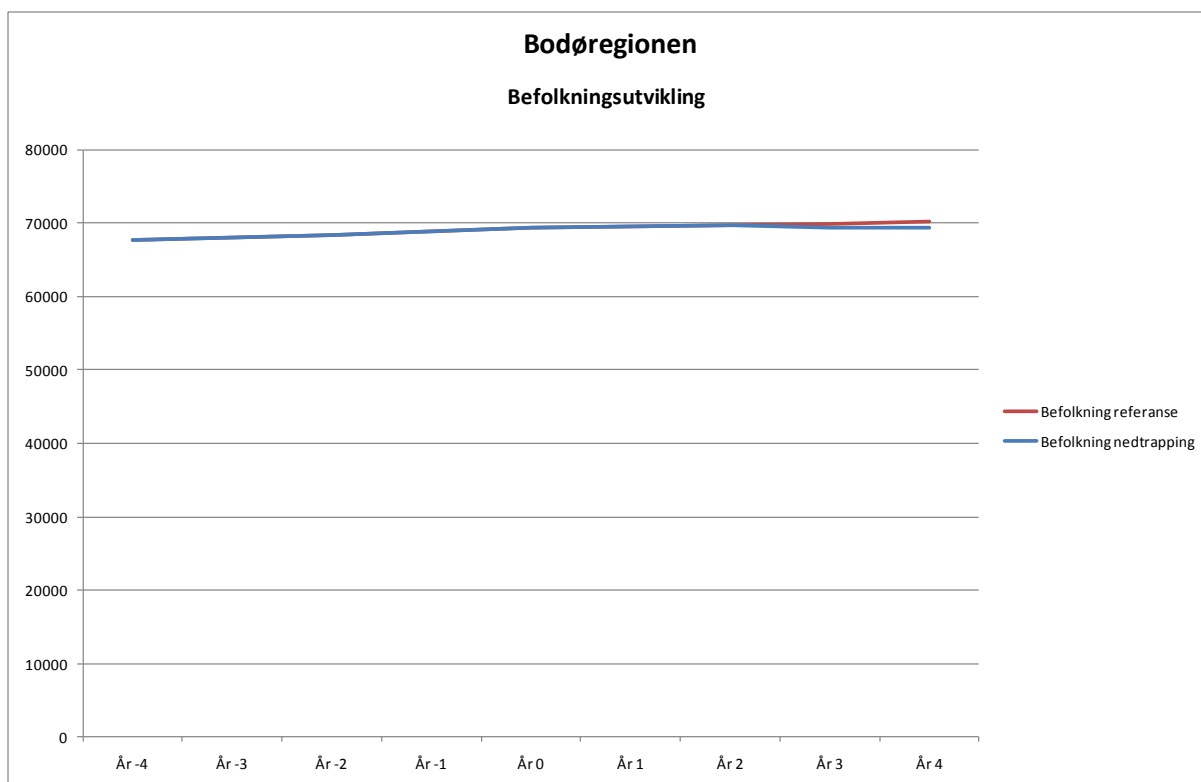
Figur 26 Bodø kommune, befolkningsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Bodø flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

Bodø kommune har ca 47000 innbyggere. Å legge ned flystasjonen i Bodø kan føre til mellom 600 og 700 færre innbyggere, eller knapt 1,5% av folketallet.

Figur 27 Bodøregionen, syssetningsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Bodø flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

Av vel 37000 syssettsatte i regionen, kan nedleggingen medføre en nedgang på ca 1200 syssettsatte eller vel 3%.

Figur 28 Bodøregionen, befolkningsutvikling fortsatt "full" aktivitet på Bodø flystasjon og med nedtrapping på flystasjonen

Med ca 70000 innbyggere vil en forventet befolkningsnedgang på ca 800 utgjøre noe over 1%.

Tabell 8 Oppsummering Bodø

	Bodø kommune	Bodøregionen
Befolkning	46495	69393
Sysselsatte	26520	36571
Konsekvenser av nedlegging		
Endring sysselsatte totalt	-1146	-1238
Endring folketall	-597	-763
Endring sysselsatte i prosent	-4,3 %	-3,4 %
Endring befolkning i prosent	-1,3 %	-1,1 %

Bodø og Bodø-regionen kan oppleve en nedgang i folketall på hhv 600 og vel 700. Siden Bodø kommune er dominerende i sin region, vil ringvirkningene til resten av regionen ikke være så store. I Bodø kan det forventes en nedgang i sysselsettingen på 4,3% som vil kunne føre til en nedgang i folketallet på 1,3 %. For regionen kan sysselsettingen falle med 3,4 % og folketallet med 1,1 %. Årsaken til at reduksjonen i folketallet er mindre enn

sysselsettingsfallet, er at det forutsettes at innpendlingen til Bodø fra kommunene utenfor regionen vil avta.

Dette er en merkbar reduksjon for kommunen og for regionen, men regionen bør kunne handskes med en slik reduksjon i sysselsettingen.

9 KONKLUSJONER

Ørland kommune og Ørlandregionen har stabil eller nedgang i folketall og sysselsetting. Næringslivet er til dels ensidig, kommunal sektor er stor. I mange år har det vært stor utflytting av unge voksne av begge kjønn.

Nedlegging av flystasjonen på Ørland vil representere en betydelig relativ reduksjon i arbeidsplasser og folketall i kommunen og i regionen.

Bodø kommune er regionsenter og fylkessenter og har hatt vekst i folketall og sysselsetting i mange år. Bodø har en stor og variert offentlig sektor. En nedlegging av flystasjonen i Bodø vil representere en merkbar, men neppe uhåndterlig mindrevekst i folketall og sysselsetting. Trolig vil omegnskommunene tape relativt mer enn Bodø kommune.